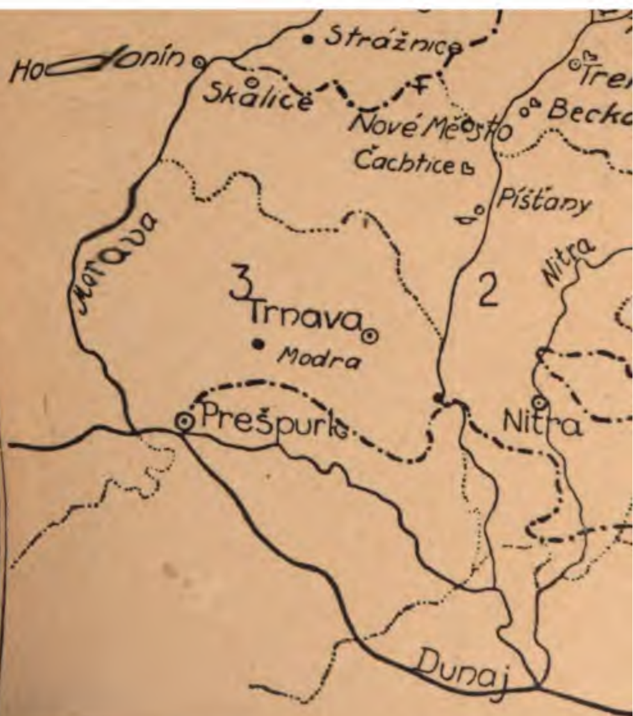

Hranice: Uher.
stolic.
pár

STANFORD
LIB

Skalice
Nové Mě
Čachtice
Morava
3 Trnava
Modra
Prešpurk
Duna
Hranice: Uhe
sto
pár. s

a r
me se jich
li, jak na
ili a na
a kořínk
hub. Nyn
áte železnice

yzvídali jsm
li z nich br
tí, jež chud
synek měli
a byli tak

ám pravidel
něco vyzvěd
pravujete do
e
est připravit s
nožnice

bere si knížky (modlitby, tričky (růženec). Bez kní některého dráteníka najdete jeho útočiště v trudné ciz

V podvečer rozloučí s příbuznými, Pánu Bohu je šťastlivou cestu přejí a ab navrátil a v cizině na ně

Ráno nastane loučení

Starý Ondřej a chlapec střed jizby. Máma smetla ko vzala léčivé zeliny, namočila a oba pokropila. Mladší dět vybozkává jedno po druhém, slouchati, udělá každému tři k jde do světa, neví kam, kamsi Ani Ondřej ani Jožko zpět se n vem netesknili. Máma jde za se, jde hodný kus, až na mo se jí muž i dítě brzy v lese ztra volá opuštěná žena a matka do pláčem spěchá domů.

lid dobrý; c
uje. Také k
ísku a Tábo
Znají jen j
Jožko hned
odář ukáza
e nedám,"
-li peněz,
hnali je.

ráteníkův
lahobyt,

od vesn
jvíce je
nebo sl
ku pál
Teplou
kdy ne

tenické dědině. Když Pánbůh
za půl roku čistých padesát *zlat*
To je radosti v drátenické *chatě!*
jednoho paláce sjedou, není *toli*
jak veliké je štěstí chudých.

Ale nic netrvá věčně, a *r*
chatě brzy se převrátí. Notár (*o*
máhá porcie (daně) a žid chce *in*
roku střádal, a obratem ruky *nem*
dým dráteníkem.

Na Kysucích.

Ve dvanáctém roce odešel jsem
potom starý Ondřej a mladý Jožk
oči nepřišli. Ale dráteníci mne zajím
likrát jsem poslední „čtyrák" vtiskl
... toužil vlastníma očim

ieboť k nemu
řečetl, anebo a

i já bych jej b
míti v těch r
si s ním o
a na naši
m mu svůj t
men se s
v si vojn
istrem do
eníci jdou
Jožkův n
daň jak
a čtyři
cuje v d
olí blízk
ali. Ro
půllitry,
eďáky,

se rozejdou, tři na tu stran
davše v sobotu se zase na
lhůtu dvounedělní. Kdo úpl
je za méně schopného a do
ma pracující tovaryši dostá
v našich penězích a stravu
3—4 zl. A z čeho ve světě
o některý krejcar dráž, drát
dělek jejich, a nějaké sous
Účtování tovaryšův s mistrer
porušujž nikdo drátenickou
mistr, že jej tovaryš o 5 kr.
10 zl. Takový je obyčej, tako

A jestliže drátenický tov
kupuje, nahospodaří za půl
může poslati rodičům nebo že
aspoň pět tovaryšův, může s
stých 400—450 zl. Některý
na krátký čas už za půl roku
jiný za dva, tři ba až za os

ými vlasy a v
ři stydí. Vidím
páni drátenic
ostoupil: nechc
oval v dílně
tek na smetí,
ně stojí tolik
sebevědom
pro svého m
odepřel, šel
avě. Chod
se k českým
Naučil se
at (počíta
Jožko na
rajskej"
Erfurtu
do Ku
dílnu ———
racoval
oky po

tak projdou Moravu od jihu k
tom zase jiným pořadem mě
se do Kunovic. Tovaryši toh
šatí, i perečko za kloboukem n
brácké pokory.

U tohoto mistra byl Jožko
ský věděl, že je velmi usilovný
ložny. Ještě rok pobyl u jistého
a pak se usadil jako samosta
Ostravě. Koupil si tam domek,
se čtyřmi tovaryši a dvěma *učn*
Tu je hned vedle sebe několik v
jícího lidu je množství, nebylo
obcházeti. Jožko tu žil jako *pán*
píry s tištěnou firmou, pansky s
nosil zlatý řetěz, mluvil česky
s Poláky mluvil polsky a s Němc
Chodě častěji do Polské Ostravy p
firmu, ale kde bych se byl nadál
s kterým jsem se za dětství v
známil!

R. 1897 zašel jsem si
s jiné

..oravy a ze ju
et zkúšať," pravi
tu jedno lůžko,
stolu žádného. C
děvče je blbé a
rozcuchané. „C
kukuřici; zemá
jen na kukuři
átenickém kraj
brambory neb
vaří toho ví
ch, knedlíky
ších. O veli
v lednu, a
již železn
plné vozy
dědině ži
si v těžk
e dobrý,
opustí.

vůbec na Slovensku i v nejbí
obyčejně kostely veliké a pěkn
sťanský hostinec, ale já jsem c
a šel jsem na noc do hostin
pozoroval jsem lid v krčmě a
čeře. Pili všickni šam, t. j. ne
dou rozředěný líh, decilitr za 3
pi" seděli vedle sebe a popíjeli,
některým dnem, takto se nezn
mluvili, že jsou sousedy. Za
už od desátého roku oba se tou
jíce. Když jeden přijde domů, d
vyšli z paměti, a teprv po 30 lete
při šamu. Hodně pozdě přišli jin
z Vysoké a jdouce vedle krčmy v
nost — zašli na šam. Jeden och
bú" (rozuměj: pas bon, není dol
ti dva muži mluví světovou řečí
diplomatův a králův, zde, v bídn
břesklo se mi: byli to drátenící

eslav, Boles
enaříkej, moj
kostela. Byl t
la bez varha
byl na voj
k, oděný en
o ústech tak
o z pobož byl
nčili hla nos
ý kraj, ji sitě
, hlavu í né
estně a hlub
známa nepř
dce. je ob
alupě
světě otce
né že Na
em, ky. „
chl a žen
pa (m

dědinou hodinu i dvě. Teprv
více, jádro to vesnice. Podle
Nad řekou a silnicí zdvíhají
stráně. Nejníže jsou kamenitá
bory, oves, žito, někde i kous
tu a tam loučky, nejvýše je le
vykáceny, a psával jsem o h
1904 zase jsem tím krajem c
se vida stráně osázeny. Ne
V Uhrách, tak jak u nás, zák
lesy opět osaditi. Až povyrc
krajem cestovati.

Když z údolí vystoupíte na
ry, údolí, rokle, kotliny a žád
je chalupa a při ní bídné po
rami přejdete čtyři pět mil a
ky lidské jsou tam dole, podle c
téměř vzniku až k ústí do Váh
Žilina. Ovšem jsou také příbytk
Kysucí, někdy na stráních tak
čka nelze orati, nýbrž se kopo
na ně v nůších. Říká se takový
nice neb i lazy, protože se
O, lidé, lidé na kopanicích je bí

Ďuriš z \

:. 3.

Slovenský š

Mimořádná příloha MATICE LIDU 1905 č.

/rútkách. To k
A přece v dr
než v jiných
lid nejlépe da
Jožkovi.
r. 1897 ve Vy
Polanskému. J
, kteréž město
mě rád uviděl.
tajemníci) m
nekonám-li pan
nalo mne to,
é nikdy, choda
pronásledován,
icích se surově
; Polanský rád
ed lety naň
pan Josef H

Slováci.

městech mají své filiálky. O
čtou a nedostatečně píši, ma
též dráteníka, jemuž platili 5
1897 měl každý z nich naho
čistých.

Tyto zprávy o Hrnčiarovi
mu s velkou zvědavostí. Míva
ku, na stráni nad Vysokou. Zb
tam zděný rozložitý dům a ved
Jeden rok je doma on a továr
Ďuriš, druhý rok si to zamění. Pol
a stojíme již před pěkným dom
Vstoupíme. Pan Hrnčiar je muž
oděn městsky a má dvojitý zlatý ře
je čistý, na podlaze laciný koberec.

„Já vás znám, vlastně znal jsem
s otcem svým, v létech šedesátých,
Táborském," řekl jsem srdečně.

Hrnčiar též srdečněji na mne pol
kem s klidem, s takovým klidem, jaký
u lidí, kteří mnoho zažili, kteří zkusi

ıize. Nejsou ta
ıváci, když maj
í, Rusové též
ousek doprovodit
ší drátenické děc
rátili a já poznal
ıněhyni na Mora

' ukázal mi Hrnč
, klidně, přece s
," řekl a již se r
əstou a od té dol
ɔ skýtá látku pro
a brzy jsem b
. Váhu se ubíraj
ɔtože stráně jsou
ıčiny, pěkně dop
ıá lid k Rovnému
ženy hezké a vk
bílého plátna vz

tek na nebe vzetí Panny M
gazdinky přinesly zeliny do
farář svěcenou vodou pokro
s vás všecka tíha; není tu
stoty; lid je vzdělanější, údo
šiřuje, je dosti úrodné a náv
stela šly nejvíce ženy, do ho
drátenici, vlastně sluší se říc
kteří měli zlaté hodinky a zla
po městsku oděni, pili pivo
máhá titul „pan". Ale nejen
mluvili německy, jiní francouz
anglicky (ti se navrátili z Ame
sky. Jako v největším hotelu
vrátili se z ciziny s penězi, s
váním i se znalostí cizích řečí
sourodáky zalesknou. Svým ž
tenici cizí lesk, na př. deštníky
ny, řetízky a j. V tomto hostin
cára — neviděl jsem člověka
hostinec prázden. Milý dojem,

ıú ženu něpom
: „O to nemám
verím, ženička
ší.
.ržoval se hodı
ti. I jemu jse
hned zdvihl t
sedm let pryč,
ıděl prostředek.
ani nepomysl
věru žádný fi

.yž jsem se ho
věrny, odpověd
svádějí." Mno
lomů a ženu s
ıěží zase do sv
mužům věrna
ždyť) som ne

V Turzovce zpívají:

Pod zelenú hoı
dva holúbky se
ludže im zavidz
že še radzi vid:

Ludže milí, *ludž*
nezavidzče *teho,*
dydž je to *pekno*
kedž kdo lúbi *ke*

V Zarieči zase takovouto:

Už sme žitko *d*
ešče máme *jari*
už sme Zuzku v
ešče máme *Mar*

Jedna píseň praví: „Tvoje *túlajú*, bo výživy doma němajú *kraji* slyšíte pořekadla: Vrch ro

a j- -
ny zav

eníci a
ejich rod

enického
ce. Nebo
ohodlně p
, ku hrani
o k Makov
vali jakých
rafte na p.
(Trenčansk
stinského v

... Prekrásná Lra
... pomník v Caci, př
... jej v Turzovce. Po
... na ... uherskou nehl
... viz pomník, a porozumíš,
... Od slovenského
... a postavili za ně pomník, j
... A uspořádali hlu
... (pomadařili Slováci
... křičeli: éljen, éljen,
Jak jest ten svět zmotaný!
... na pomníku je pěkný,
... Proto si jej pozorněji pro

... Millennium — ...
... éljen!

véhο m
íně dra
y — i m
Večerní

šik.

suce po le
ce. Pojďme
, tuze malou
a se rozlévaj
lak k Budatín
r. 1848 zapa
e jej zapálil
venských povs
lil generál rak
ošutovo.

dával. Bohatí mu říkali zbojn
dobní a utiskovaní jej milova
dobrodince. Všecky hory sch
koni sám. On, krásný a silný
družiny. Bylo jich dvanáct: Ja
Adamčík, Hrajnoha, Potúčík, U
Mucha, Ďurica, Michalčík. Měli
sek, bílé nebo nasivělé gatě,
mínky, na hlavě široky, na ran
valašsku. **) V létě se skrývali v
dili na loupež do zámkův a kl
se před nimi třásli jako hříšníci
strašlivou robotou radoval se,
n,) †) chlapci do kraje přišli.
mek, ohlásili se a před zraky p
zlaté a stříbrné šperky, dukáty
plátno, ze chléva tučného vola a
do své skrýše. Myslíte-li si, že
dobné, mýlíte se. Jeť celé pov

---

*) To není Kriváň tatranský.
**) Valaška je malá sekyrka na h
nosí ji místo holi.

ıa světě naj
orní chlapci
čnosti přijali
nikoho nevyz

.o družiny h
ponejprv šel
nabrali plátn
ích chlapcův
hlapci z Mora
z Čeladné, l
íčí, tedy vesı
nošík nad v
ou tělesnou, a
dcem on. Jeh
li to mstitelé

zpívá píseň:

re háj, dolu l
ıjom chodník ;

a pil. Hunčík, druh Janošíkův, střelil. Janošík Hunčíka potrest mrtvým. Kdysi u Vážce pod sedlákovi voly. Sedlák plakal. peněz, aby si koupil jiné.

Studenti měli Janošíka v lás v horách, on je pohostil a potor rovný díl sukna od buka k buku chodili pěkně oděni. Kdysi též kázal nejstaršímu, aby kázal. A je Bůh spravedliv, jak dobré či tresce, kázal o božím soudě, o hor studenti trnuli, co z toho bude. N nýbrž plakal a jeho chlapci s ním hy své, aby nikomu bez příčiny jen křivdy po světě napravovali. P naházeli kazateli plný klobouk to

*) není.
**) hubí.
***) kulka.

l robotit za c
Starou robu
jde dál a bičuj
ami a černé
ž je šero. Hr
vě. Dvakrát
nom konci děc
anošíkova cha
šil hasit pansl
Janošíkův. D
em. I starému

slovo chlap nen

ťarchová = obt
k = panský sluha
, na kterou mus

...a. Na str...
ďarský. Na dru...

Podle maďa...
let, co Maďaři...
stavili tak zv...
sku znamená...
tisíciletou křivo...
díš milleniový...
ravské a máš...
vstoupiv na p...
vanův, viz po...
národ maďars...
níze a postav...
venské otroctv...
níž maďaroni...
plnými hrdly...

Jak je t...

Mramor...
rozený, prot...

---

*) Mille...
**) Ať ži...

ce, milé dı

žanky —— i n

aná Večerní

———

anošík.

Kysuce po le
znice. Pojďm
vo, tuze malo
oka se rozléva;
vlak k Budatír
yl r. 1848 zapa
že jej zapálil I
ovenských povs
álil generál ral
Košutovo.

dobrodince. Všecky hory sch
koli sám. On, krásný a siln
družiny. Bylo jich dvanáct: J.
Adamčík, Hrajnoha, Potúčík, I
Mucha, Ďurica, Michalčík. Měl
sek, bílé nebo nasivělé gatě,
mínky, na hlavě širáky, na ra
valašsku.**) V létě se skrývali
dili na loupež do zámkův a k
se před nimi třásli jako hříšní
strašlivou robotou radoval se,
n,)†) chlapci do kraje přišli.
mek, ohlásili se a před zraky
zlaté a stříbrné šperky, dukát
plátno, ze chléva tučného vola
do své skrýše. Myslíte-li si, ž
dobné, mýlíte se. Jeť celé po

*) To není Kriváň tatranský.
**) Valaška je malá sekyrka na
nosí ji místo holi.
***) Kašta[illegible]

nosti přijali ; t
ikoho nevyzrad

o družiny horní
onejprv šel s d
nabrali plátna na
ch chlapcův Uherč
lapci z Moravy, to
z Čeladné, Holúbe
í, tedy vesměs z
ošík nad všecky v
u tělesnou, ale též si
cem on. Jeho chlap
to mstitelé lidu krut

pívá píseň :

háj, dolu háj,
om chodník ;

Jednou se kněz z Domaniže
a pil. Hunčík, druh Janoší kův,
střelil. Janošík Hunčíka potres
mrtvým. Kdysi u Vážce pod
sedlákovi voly. Sedlák plakal.
peněz, aby si koupil jiné.

Studenti měli Janošíka v lá
v horách, on je pohostil a poto
rovný díl sukna od buka k buk
chodili pěkně oděni. Kdysi též
kázal nejstaršímu, aby kázal. A
je Bůh spravedliv, jak dobré či
tresce, kázal o božím soudě, o hor
studenti trnuli, co z toho bude. N
nýbrž plakal a jeho chlapci s ním
hy své, aby nikomu bez příčiny
jen křivdy po světě napravovali. I
naházeli kazateli plný klobouk t

---

*) není.
**) hubí.
***) kulkami.

a prud
izerní,"
t za dv
robu
a bičuje
černé m
ro. Hro
akrát z
nci dědi
va chal
t pansk
ův. Da
tarému

lap nem

= obtěz
ký sluha,
rou musi

vztekielny dráb. ...
Ten odsoudil Janošíka na pades...
svítily oči, když starý Janošík leh...
ma rukama uchopil hůl. Už po pı...
těžce oddychl a po dvacáté omdle...
kázal dráb. Hajduci vylili na Jano...
„Jak se máš?“ otázal se jizlivě zen...
divadlu se dostavivší. „Budeš ješ...
úředníka?“ „Měl jsem jej zabít; p...
usmrtil mi dcerku Katku, umřela c...
jí on, nemrava, způsobil.“ Padesát...
již necítil. Vyhodili jej, na pohled
stu. Lidé odnesli jej kamsi do cl...
přišel k sobě, ale za několik dní sk...
jej do jednoho hrobu s Katarinou. ...
novorozeňátka, mladého Janošíka.
šku jen urostlo, lidé mu vypravoval...
bem zemřela matička jeho a jakým
Janošík už v chlapeckých letech si u...
doroste v chlapa, pomstí rodiče své. ...
Janošíkovi chlapci trestali surové a ...

*) Juro, Jur, Ďuro = Jiří.

i. Nějaký ča
achově a pal
e a tam sou

10 řekl v pod
Nejprve byl v
roti císaři. Al
m rodišti. Pal
il na zámku
vyplacen, opět
dozorem vězn
dobrého prok
k přišel k Ja
o zbojnické
ík má býti pro

...čísla prý milost od císa...
již blížit se smrt. Pozdvihl pr...
naposled po horách, vyslal posl...
a vypustil duši.

Pověsti o Janošíkovi rostou. ...
tím větší se mu zdají býti jeho ...
se na příklad, že Janošík sám a sá...
ky vojska, že dlaněmi odrážeje ku...
přátele a je tak zabíjel. „Neplive...
říkával prý, když mu kulky na dla...

A čím je lid slovenský chud...
jsou Janošíkovy poklady. Poroste ...
a kdysi mu národ postaví p...
vili jsme my Kozinovi, kterýž též n...
vypustil.

Požehnána buď ... památka všech
hody!

Pltník na Váhu.

. ezemí, co na
e poznal. U I
lích uvidíte ře
padá do Váhu
a obyčejně i ú
í. Žně jsou tam
e dříve dozrává.
y jsou chladné
nčína. Vlak zast
e vidíte obrovské
de uviděli. A pod
m drátenící připon
tak byste si myslil
, chaloupka na cha
tavné a čisté. Okol
rozběhnouti daleko;
4—6 kilometrů široké
st po úrodě.
ováci.

Ľudovíta Košuta), ... Koš...
Když jsem se po ulicích tr...
pomyslil jsem si, že to chodím ...
a hned mi bylo jaksi tepleji. ...
studoval v Trenčíně na evange...
Z trenčanské školy přešel do P...
lické lyceum. R. 1813 pěšky se ...
Prešpurka a protože pršelo velmi ...
v Trenčíně. Mínil přenocovati v j...
hu, ale rozmyslil si to a šel k ...
otci svého spolužáka. Nad širým ...
livý dešť, v noci Váh zaplavil Tr...
od hor k horám. Lidé vystupovali ...
lacký s mladým Bakošem vyšli na ...
Odtud Palacký viděl, kterak po Vá...
mlýny, na střechách jejich často ...
fale volaly o pomoc. Uviděl též, že ...
podle prvního úmyslu hodlal nocova...
odplavena. Pomysleme si, kdyby byl ...
spody té šel, nebylo by „otce náro...
„Dějin národu českého"! Celý týde...
Palacký v Trenčíně; nebylot člunův ...

Trenčíně několik
osud jest, a sice
ijdu zase do Trenč
ati, jsou-li v rodi

cestou povězme s

dě vládl Matouš
uš Čák. Ten byl
ež po vymření ro
královskou koru
vu II. Král česl
áclava a Matou
to úředníkem ce
ému užívání Tre
uš se od Václa
ovi, jenž mu d
ovnická. Pozdě
panoval bezmál
mostatný pano

ia v Laci a . .
ni: v horách

do kostela a

sí pokladna s n
ící žádají, aby
vatého otce". V
Marií, jejíž oko
Na mříž zavěšuj
Koho bolí srdce
e, koho-bolí oči, ter
pasu nahoru. Ne
táři visí takovéto p
mčené. Venku při
ysloužilý voják. O
když voskové údy
dakedy pomôže.«
d jest ještě tak po
že pověrčivost pěs

již blížit se smrt. Pozdvihl p
naposled po horách, vyslal po
a vypustil duši.

Pověsti o Janošíkovi rost
tím větší se mu zdají býti jeh
se na příklad, že Janošík sám a
ky vojska, že dlaněmi odrážeje
přátele a je tak zabíjel. „Ne
říkával prý, když mu kulky na

A čím je lid slovenský c
jsou Janošíkovy poklady. *Por*
a k d y s i mu národ posta
vili jsme my Kozinovi, kterýž
vypustil.

Požehnána buď památka
b o d y!

Pltník na Váhu.

ná příloha MA E LIDU 1905 č. 8.

ıden
teni
yste
oupk
a č
hnou
kilom
úro

Když jsem se po ulicích t
pomyslil jsem si, že to chodím
a hned mi bylo jaksi tepleji. I
studoval v Trenčíně na evan
Z trenčanské školy přešel do
lické lyceum. R. 1813 pěšky se
Prešpurka a protože pršelo vel
v Trenčíně. Mínil přenocovati v
hu, ale rozmyslil si to a šel
otci svého spolužáka. Nad šir
livý déšť, v noci Váh zaplavil
od hor k horám. Lidé vystupo
lacký s mladým Bakošem vyšli
Odtud Palacký viděl, kterak po
mlýny, na střechách jejich čas
fale volaly o pomoc. Uviděl té
podle prvního úmyslu hodlal nc
odplavena. Pomysleme si, kdyby
spody té šel, nebylo by „otce
„Dějin národu českého“! Celý
Palacký v Trenčíně; nebyloť čl

r. 1901 slyšel j...
v Trenčíně několik
dosud jest, a sice
přijdu zase do Tren
ídati, jsou-li v roc

cestou povězme

adě vládl Matouš
ouš Čák. Ten by
jež po vymření r
o královskou ko
vu II. Král če
Václava a Mato
to úředníkem
ému užívání T
uš se od Vác
ovi, jenž mu
ovnická. Poz
panoval bezm
mostatný pa

Což rovněž poukaz...
alitu Slovenska.

Dlouho jsem chodil zříc...
stoupil jsem na vysokou vě...

Jděte tam též.

Jinak v horách, ...

Z Trenčína přijedeme do ...
Váhem. To již je v Nitransk...
má mnoho židů. Všecky domy ...
na dva, patří židům. Židé ta...
nižší reálku a vyšší dívčí šk...
židů, tam je Slovákům zle.

V katolickém kostele ma...
nápis; je vyšit v plátně, kter...
Marie, a v doslovném překlad...
ká ženo (roz. patronko), pros...
říši." Tak vidíme v Čacj je m...

*) Také se ... i, že M...

plá [redacted] i: v horách zep

před do kostela a p
lem.
visí pokladna s n
věřící žádají, aby s
o svatého otce". V
nou Marií, jejíž oko
ží. Na mříž zavěšu
u. Koho bolí srd
dce, koho bolí oči, t
od pasu nahoru.
oltáři visí takovét
zamčené. Venku
vysloužilý voják
když voskové
), dakedy pomož
lid jest ještě ta
š, že pověrčivo

sestry bratrům. Nemají prý
ženy v horní Trenčanské
i tenkráte, když mužové za ka
oblíká si muž bruslak; je to
s pestrými květy, nejvíc růže
je na bruslaku. A je krátký,
hotami je viděti košili, kter
krývala okraj kalhot. Brus
kiku, aby bylo vidět náprse
gombíky (knoflíky), někdy
dech má bruslak trojúhelník

Nohavice jsou soukenné
šňůrami cifrované; boty s
u našich Sokolů.

To jsem měl na očích š
děvčice, šumná jako růže k
kýnky a má jich hodně, jak
Sukně je řasnatá a skoro ce
se zelenými čipkami. Bílé ru
s čipkami, lajblíček pestrý.

---

*) K...

áškova z Bech...
pomocí peníz...
r, že je posílala
Arcikněžna z
ýšivkárky a p...
í péčí dostaly
lo Paříže, ovš...
rix" dostali ...
Maďaři pozb...
vrhlosti je p...

i trnavském
rajích; při v...
y nástrahy ...
ce, katolické

ázek vyšívačky
ady zvolen ka...
olických kněž...
ali pro kandid...

tátě 2,800.000 litrů. A kdybyste počíta
20 kr., tedy urodilo se v Modře za 560
Hoj, to si Modřané podpírali boky. A
zinku a v celém tom kraji. A najedn
vinohradův uhnízdil révokaz, jehož r
všecko lidské přičinění má jen nepatr
Provedu vás po náměstí Modry,
Před jedním domem stojí prázdn
mená, že v tom domě mají právě n
Před jiným domem stojí židle a n
prodávají huspeninu. Jinde židle a
klopený; tam mají na prodej vepř
a na ní slaměnka vzhůru dnem z
(husí pečínku). Židle a na ní síto
na ní okurka — okurky; židle a
těkvice (dýně); na vratech nebo
seno; před domem otýpka slámy
ka v okně — proč ji nedali tak
znamená, že tam mají na prod
v okně — fazole. Vích na vy

o do Preš
elíké jako Pa
uhdy to byl
uherského.
eniny králov
e. Lidé zlat
Dunajem, ř
nebo na M
na dva prou
ch stromů
veliké měs
Jednu čest
a zemanům
a místa.

Pezink má
no slovens
. Ráno při
ének z ven
a ulicích a
er, když lic

... říkají jí vědomkyňa ... všecko v...
kyňa (věštkyně), neboť všecko z jejíh...
doucí. Nechť také čtenář z ...
především z mediciny.

Nejvíce nemocí je z úreku ...
hlavy, ujímání v životě je z úrek...
kol," řekne nemocný. „A jako sa ...
se jednou uřknutého. „Akosi oči...
škaredě pozre." Pošlete pro věd...
vážná a sebevědomá, nabere vo...
ní, potom ji uvaří, pak nahází ...
na konec ocedí a dá chorému u...
po jizbě do čtyř koutů. Do zá...
se rukáv od košile a nemocný ú...
Tuto léčbu koná vědomkyně s d...
říkává křesťanskou modlitbu, ...
lečně nemocnému pomohou — ...
užití nemocnému se jaksi uleh...

Ochoří-li člověk jinak než ...
kyně léčí takto: vodou z kr...

Modlí se nad ...

a musí ji
třísku s fu
omu přidá jis
třísku, zeliny
zamíchá a vli
umí se, že to v

ědomkyně, jdou
olik v jedné děc
hé z nich byly
když vatra po svě
největší moc. Z
lbány, někdy v n
pro léčivé zeliny j
a, čistica, vruděš
, polynok a j. A
na stráních! V n
potřebují, všecko s
ím.

Hranice.

Celé Uhry (i se Sedmihrady) dělí
čili stolic. Slováci bydlí v 16 stolicíc
již poznali tři, totiž Trenčansk
skou a Prešpurskou. První dvě
ravou, třetí s Dolními Rakousy.

Mezi Moravou a Trenčanskou st
hor. To je škoda pro nás i pro Slo
myslete si, že jsou to hory nepřestu
vede do Trenčanské stolice jedna drá
a všelikých cestiček je mnoho. Drá
Hradiště k Trenčínu, a to průsmy
Tam, v průsmyku, je krásně! Z
Váhu průsmykem tím řeka Vlára a
nice i železnice. Průsmyk je tolik
mořem. V lesích krásných stojí
moravské a vedle něho uherské.
jiní konduktéři a začne vláda ma

Nejsevernější

... hory a hory a pořád hory. A ...
liči, jsou Poláci a Rusové. Jsou teď
bratrských národů odděleni horami, s
ďary stýkají se na rovině. Škoda, že
ceně!

Hranici mezi Slováky a Maďary
zhruba. *) Od Prešpurka táhni čáru ...
lažovým Ďarmotám na řece Ipelu. ...
chodně k Rožňavě, od Rožňavy na ...
du. Tu se stýkají tři národové: Sl...
Maďaři. Od Užhradu učiň oblouk
přes Stropkov až ke Karpatům.

Letem přes celé Slo...

Za Trenčanskou stolicí, v sc...
stolice Oravská. Orava — hora...
všude hory. Nejvyšší je Babí ho...
sko-oravské, 17... vysoká. Al...

Radetzky, Ondrejesik, Prochászka, lovszky atd. Vesměs pomaďaření ského nápisu nikde. Ideš mezi ž všickni mluví maďarsky, ač mnoho sky umí. R. 1451 porazil tady Ji Maďary; Lučenečtí přidali se tenk dnes, slaboši, drží s Maďarý. Města rychle, ale lid vesnický je houževi naućí maďarsky, mluví tak v úřadu ba, ale v rodinách se udržuje slove

Za Zvolenskou a Novohradskou j Tam rád jezdím, jeť to půda posvěc sitův. Tu měli hrady, kostely a zakl nice. Lid i zemané drželi s husity. je od husitův. Kdo hledá, najde ješ češtiny v nářečí gemerském, no, naj cha husitského. Tvrdé národní vědc pokročilí evangelíci...; v této stolici vel Jos. Šafařík, Tomášik, spisovatel jakoby z úst božího bojovníka, „Hej, národní bohatýr Štěpán Daxner... já v všecko jso

d Trnavy.

západu donikají sem Slo

nou se Rusi (Rusíni ne
daří. V celé stolici pře
nich přijdou Maďaři
(28 proc.).

Jestliže již pod Ta
dali jsme nepatrné ná
stolici je hůř, v Zem
ské nejhůře. Nikomu
licích mohl do sněm
nikdo se nestará, a
národovec, sem nedo
šiřovatelé knih a ča
slovenští ani nevzp
vil mi odrodilý ev
byl jen jeden pans
svinskou". Mýlil se
uvědomělých národ
evangelický farář
bratry, sympatisova

---

*) Rozuměj slove

venských obcí, za to poslovenštilo se 5
obcí; přece tedy k prospěchu Maďar
obcí.

V pomaďarštěné Rimavské Sobotě
stolici) smluvil jsem se jednou se slo
níky z blízké vesnice přišlými. Mezi s
slovensky, ale všickni uměli maďarsky
du a tam mluvili maďarsky. Maďarské

---

*) V Budapešti bylo r. 1900 732.000 duš
úřední statistiky 25.000 Slovákův čili 3·5%.
je prý Slováků v Budapešti 60.000 čili 8%
telstva.

**) Maďarův je v Uhrách podle úře
8,679.000 čili 45·4%, tedy ani ne polovice
telstva (v Uhrách samotných, bez Chorvats
16,838.000 duší). Ve skutečnosti jest Ma
Z 846.000 židů přihlásilo se k Maďarům 6
Maďarův je též rozmnožen Slováky (dr. E.
duje, že 212.000 Slovákův připočteno je k M
nými národy, zkrátka umělý přírůstek činí 1
čili 25%. V ... není Maďarů více než 7

a zase se do ní navrátit. Vyjedeme-li
hodině 25 minut, jsme v 9 hodin 40
v Turčanské stolici (ve Vrútkách). Ta
a vyjedše ráno o půl páté, jsme o os
Spišské stolici. Cesta z Prahy pod T
III. třídě osobního vlaku 8 zl. 20 k
V Šarišské a Zemplínské stolici cestov
v srpnu r. 1901. Byl jsem též v Mafa
vem, a tam jsem si zapsal, že jitro ú
stálo 40 zl. Celý statek ma 8/8 čili 32 j
ku 4/8 čili 16 jiter. Jitru tam říkají j
tak jak u nás — 1600 čtverečných sáhů
koupíme tedy za 640 zl.. Stavení za 40
a máme pak celé hospodářství za 10
Na něm můžeme chovati pár koní, š
ovec, jež se pasou na pastviskách o
beny dobytek koupí se tu velmi lacin
se dobře prodá.*) Je tu ovšem nedos
níkův, proto je třeba, kdo nemá synův
si sem vzal čeledína, pasáka a děvečl
domova. Jsou tu kraje rovinaté a paho
teplé a úrodné. Roste tady ořech, řep
hojnost ovoce. Nepravím, že byste ta

bysto se, cestujíce tam, mohli o radu

Turčanská zahrádka.

Tak se říká Turčanské stolici. Je
všech slovenských stolic, majíc 1123
a 52.000 obyvatelův a je celá ohrazen
horami. Na severu strmí Malá Fatra a
hora Kriváň,**) vyšší než česká Sněžka
Kriváně je rozkošný pohled na Turčans
ku. Pod nohama máte Váh a do Váhu vlé
jenž protéká celou stolici od jihu k sever
je dosti úrodná rovina, z roviny zdvíh
výš a výše, vysílajíce do Turce množs
říček a ohraničujíce stolici jako hradba.
vpadá do Váhu, jsou Vrútky,***) velká t

*) Kdežto na př. Nitranská je větši než
tajíc 5.493 km², Trenčanská má 4447 kn
3.648 km², Zemplínská 6.269 km².

níčka. Tu, tu to bylo. Pohlédl jse
tu, chtě si utrhnouti kvítek na pam
n husí mochna, kterou všude uvidí
asou. Škoda, tu by měla býti květ
zamřižovaná zahrádka, pravil jsem
krát napsal a hle, přání moje se spln
spolek na podporu spisovatelů a litera
koupil onen pozemeček, dal zdělati pěk
která má vpředu železnou mříž a po
ný dřevěný plot. Až srdce poskočí:
to máme panství pod Velkou Fat
k tomu máme prach těla Kollárova v n
převezli jsme si jej z macešské Vídně.

Pozastavme se: Palacký, Šafař
Tři „kacíři", nejslavnější křisitelé česk
O Palackém jsme řekli, že na Slovensk
nabyl národního vědomí, Šafařík a Kol
váci. Nuž, vidíte, co máme ze Sloven
tito tři mužové byli tak Čechy jako
Bůh spojil, člověj nerozdvojuj. Oni, gé
děli, že jsme národ jeden a důrazně v
... české ...

ř nemají a v tom je hlavní rozdíl ...
ským a slovenským. Slovák jako r...
Kremnica, Rím.

Deti, nebehajte. Čte se: děti, ...
biky de, te, ne čtou: dě, tě, ně, ačk...
nedělají. V nebi čte se: v něbi; na n...
na něbesjach. Toliko ve slovech ...
(tehdy), temer, teraz (teď), jeden...
je e tvrdé a slabiky de, te, ne čto...
ve slovech cizích, na př. decemb...
(tie hory, tie slová) čte se tje (s tv...

Posväť sa; ä čte se jako ...
měkce), ale nechybíte příliš, kd...
jako e. Mäso, päť, deväť.

Vôľa tvoja; ô čte se uo, te...
(kuol = kůl), nôž (nuož = nůž).

Na nebesiach; ia čte se ja...
Čtěte: tretia trieda (tretja trjeda...
vuoľu = boží vůli).

Slovenština má tvrdé l a ...
(tvrdé l); ľan (ʼ...), ľavý (lev...
učiteľ (měkké ľ)

du.

Čech má míti me:
venských.

:

ky. Pro českou n
h a lze koupit u Fı

il strýčko Slavoš,
it u Fr. Urbánka v

i (pohádky), sebr:
ızané za K 3·60.
lovenské po
za K 4·80.

lo[illegible]níka básní; svaz. I. (básně epic
II– K 3·—, svaz. III. K 4·—.

Z vesny života, básně Lud
ské, K 1·40.*)

---

*) Přidávám české knihy o Slov

Na krásném Slovensku.
mládež (i dospělé) napsal Karel Kálal.
strovaná K 2·40.

Průvodce po Slovensku.
S mapkou a četnými obrázky, za K 2·40

Moravským Valašskem n
Tatry od A. Bayera, za K 1·40 (s ma

Vzhůru na Slovensko! N
Knížka výborná, s mapkou, za 20 hal.

Tatry. Od Kar. Drože. Vyšly u
Ružomberku, pěkně váz. a poštou za K

Jděte na Slovensko. Napsa
tu rady, jak cestovat a pracovat. Cena

Slovník slovenskočeský a česk
Kálala a K. Salvy (vyšel u Salvy za K 1
lišná slova

... se K...
é Besedy, čtı...
ydává a řídí Ka...
l. se ročně K 4·—
jej všemožně.

ěsíčník na Pile v...
Ter. Vansová, př...
ěským učitelkám a...

ly, poučný a bel...
digovaný Jos. Šku...
ſí se na půl roku K...

ihy a časopisy zal...
l. poznáváme Slovo...
nen národní osvěty...
no!

–

ský i vládní. Veřejná správa, poměry
stoličné silnice, stoličné přirážky, re
účtův a p., to jsou hlavní úkoly stoli

Celou stolici spravuje samospráv
bor, jenž čítá 120—600 členův; pol
listé, největší to poplatníci v stolic
volí občané, kteří mají právo voliti p
se volí na šest let a ten pak na
podžupana, tajemníky, právního zá
stoličného lékaře, pokladníka, účetn
archiváře a jiné ještě úředníky tě

Stoličnému výboru (širšímu)
správní výbor (užší), *) jenž se sk
šího stoličného výboru (podžupa
ného lékaře a ještě z deseti jiný
roky zvolených) a ze členů vlá
(školního i berního inspektora a
ho hospodářství). Oba výbory,
zejí se ve stoličném městě, na
v Turč. Sv. Martině; užší výbo

du pod

:oho na
doživot
ně na s
ıyslu, do
řízení, kte
ı širšího
rávy a d
ıovské ho
ecní i stát
ıstně hybn
podoben
›ani spravu
velicí. Jez
před nimi
e stolic a t
o správy st
ı berou žup
zanechání

i.

vždy méně než v rodinách sousedních n
nulosti byl úkaz tento tak žalostný, že
předpověděli maďarskému národu vyh
véto proroctví zachvělo národem a ná
co dělat? Mravný národ na takovou
odpověděl: Hleďme si zdraví, žijme
cujme, bohatněme, pečujme o mravnos
lávejme se — v tom všem je síla n
posilníme a budeme žít. Ale Maďaři
Oni filosofují po příkladě lidí — m
mravně kleslých. Když nemám, v
Znám napomenutí Šafaříkovo a tuz
soud o celém národě. Ale cítím-li
tož vyznávám, že násilnické, úm
se mi protiví víc než krádež a
kládejte si, jak vykládejte, ale ná
je mravní zvrhlost, ať je
Němec nebo rytířský Maďar neb

Maďaři pojali myšlenku po
národy uherské, tedy Slov
Srby, Rumuny a Němce

enec pro
láskou k
připouští,
, ale vzdě
nyslit, ma
li vzdělar
nepřítel
ovenska p
ald zazlívá
tnosti jazy
potomkům
tučně mým
ci, jste otro
em stvořila

naďarský říká

rorság = Maďa
t.

učí ve školách, tak učí i biskupc
kněží. Přece je už po celé Evropě
pořekadlo: T ó t n e m e m b e r (Slc

Zamyslete se!

S l o v á c i n e j s o u n á r o d
j s o u a n i l i d é.

Nejhnusnější evropské diva
v srdci Evropy, pod Tatrami.

Maďary klesá náš stát hlubok
žehnání, klid a mír, pokud v n
surové násilí. Státy hubí n á s
ohrožují stát Rakousko-Uherský.

Čtenář je zvědav na Grünwa

Otec nedávno zapadlého m
ministrem, a to v sedmdesátých
letí. Tisza! Strašné jméno v
Zhoubce slovenské Matice a sl
On vypustil heslo: Minden á
dou(!) cenu porazit)! **) Tom

*) ...similace — spodobení

varmen
nad Váhem
nejmilejší
ečno ozdobu
ısité, Jiskra
gotická okna
, na pravém
Iradu. Váh va
jí — jsi v mil
tunelu. Brzy z
ní nám známá
hu rozšiřuje k j
brzy vjedeme do
a dráha těžko se
ci Oravské, kde u
kava. Hned za n
ory stojí jako hr

nář má stále mapku

várna na zboží bavlněné a při n
níky. Najdeš tu mnoho dělníků
Však už jsme v Ružomberk
Kus města je dole, kus je ho na
zdvíhá se Kalvarie a za Kalvarií
ka... Pohled na město je krás
ských měst nás neuspokojí, jsm
lepší. Ještě jsou v městech mal
bez komínů, vedle nich třeba
čkou, po ulicích je množství p
nápisy bezmála všecky maďar
ulicích obyčejně německy, pár
vensky. Jako v Trenčíně.

V Ružomberku je gymnasi
ské. Je na něm nápis: Rózs
közművelődésének, což znamen
maďarské osvětě. Tak vidíš: s
ryzejší stolici buduje stánek
ptej se víc, neboť víš všecko.
nepřestáváš opakovati si ve
Jak je ten svet zmotaný. Jed
žomberku přes celou zimu.

ločetl.
a oslavu
y Košuto
. března
ů, přichá
ěme si z
už z gy
Cesta s
evo a v
a nejvýše
kolik to
jak je t
elovu. Kr
ní. Tak
vidíš — K
ecky hory
obyvatel
rákům. Je
enská bese

izinu pracují zdejší továrníci. Je
ié; ve stoličném domě jsou úředn
aké rokuje stoličný výbor. A jak
nebo maďarsky? Před některým rok
ráci tolik, že který člen výboru
mí mluvit slovensky. Ale lékař, a
i musí mluvit maďarsky. Zkoušeli
rozili županovi pěstí, křičeli, tl
armo, osvícený pán odňal jim slo
ovoluje to zákon? ptá se čtená
áři, hledejme v zákoně.

Zákonný článek 44. z r. 18
kto: Na shromážděních stoličn
aždý, kdo tam má právo mluvit,
arsky nebo svou řečí mate

Tedy zákon dovoluje sloven
n nedovoluje. Slyším, kterak
těžuj si u ministerstva! Hia, mi
sJ většími rušiteli zákona jsou p
áhový a nemluv o zákonech; v

ému (v úı
ežto přec

ejvětší mě
nice, na
šecky doı
e bez kom
střeše. Ol
takových
ko.
bíhají a ža
em nikdy na
ıcem· pokři
upujeme d
hlavu skl
. Se stropu
Na lavicíc
, ošatka a
nikde, leda

lanější. Je také národu věrnější.

Co v Likavce jedí? Chudobní
máky s kapustou (zelím), někdy ha
bé) s kapustou nebo brynzou a tři
svátky, maso. Zámožnější jedí rán
nou polévku nebo slaninu; v poled
lušky s brynzou nebo kapustu a s
niny); večer kulašu, zemáky nebo ze
mlékem nebo mléko nebo mléčnou
jednou i dvakrát do týdne, maso.

A jak se oblékají?

Chlapi mají na nohou krpce,
u dráteníkův. V létě nosí mnozí je
ze sukna, již šije krejčí, tak za 70
nosí kapce vespod, krpce navrch.
uvidíte řídce. Nohavice jsou z hrub
jež si doma utkají. V Liptově p
ženy sukno i plátno, v mnohých ves
dém domě stav. Nohavice jsou tě
řemínky svázané. A proč těsné a
Myslím proto, že se hodí do práce

120,
,0, hale

lid hledá
není p
Chalup
bo synov
někdo d
al). Po Váh
e středníc
Slovensk
udapešť a
u (za Mikul
lly viděli)
y skládají
omárna ne
do Bělehrad
)va pltníci,
Komárna,

šecka práce s

Také tesaři liptovšti mají dobrc
budovy budapešťské vystavěly v
ské. Ať při stavbě, ať na poli, a
lých Uhrách vidíš robotníka slov
velkostatkář i malostatkář, hledá
ník; jeť slovenský robotník vytr
menší nároky.

V údolí a na strán

Rád bych, abyste si hornatc
skou dobře představili. Údolí a hor
bokým údolím. Uprostřed Liptovské
se hodně rozšiřuje. Do Váhu teč
množství malých řek. Tyto malé řek
údolí úzká, někde tak úzká, že sotv
Podle Váhu jde hradská *) silnice ...

ic, reka
ně nad r
ež by nás
jsem řek
po obou s
vedle grú
ece a sil
ly řeka a
je přes tři
dědin, tot
y, potom je
ok, náleže
Veliké p
e jsou nec
ětří — n
20—30 ki
49. jde l

pásmu ho

dějí potůčky se strání padající
uhlí a jsme prosti těch velký
kotlem. Byl jsem v takové tov
což bych tam šel, kdyby tam d
se musil stále o prach a saze
továrny a místo puchu a čoud
skyřici (lepenka vyrábí se ze dř
mův), všude čisto, vymyto. O
svůj rub; r. 1904 bylo léto suc
vody nedostávalo. Nouze učila
a svádět potůčky do továrny.

Ví-li čtenář, co je plavač

Dříví vrhají se strání, pok
k řece nebo potoku. Na březích
t. j. buďto se rozřeže na krátké
na polena. Řeka má na růz
(stavidla), jimiž se voda zastav
do vody, zadržená voda se pus
je plavačka. Se dřívím jdou

odu do tová
e: kéž by l
lu jest jen v
sou všecky
hromádce.
ellulosu, už
vytahují n
; co tam je
g čili rú l
Jedni rúk
třetí koru
á (plápolá)
ě smutno.
o uvařili a
ilo, aby by
oní, aby ko
imě vatra z
otníci spí v

daleko, prichazi i na stul c
rému zachutnala u rakouskéh(
Stádo ovec z celé obce ,neb
vyžene se z jara do hor a je t
pastýř zove se bača, jemu
valachovi honelník, chlapec t
jako byste viděli mistra, tova
kdesi na horách, daleko od li
přenocují a v zadní části děl
je košiar, *) ohrada pro ovce.
od místa k místu, čímž zahn
koliby a bude tu příštího rok
sko bude zase tam, co je lo
znamená hnojit ovčím trusem,
vždy o kousek dále po louce
Koliba a košiar jmenuje se s
ma slovenská píseň: Ztratila s

Na jiné straně pase voliar
todušní svátky) všecky voly z
je kamsi daleko, tři i pět hodi
s nimi až do Jakuba, kdy je
dolů, aby sváželi obilí.

z Dětvy.

1905 č. 3.

bo gajdu:
pastevce,
Nejraději
patronu
Vimperku v
dně obcova
i pro duch
ida časně rá
řetí hodiny o
oumraku. Al
na polanách
dévy. V pole
děvčata z děc
vše se zde, v
n pospíchají d

sy.

:, **) Tomáša Adamcov
listou všickni: úhuhú!
huhú! Tak se v lesí
lízko továren na leper
rlohy. Ach, těm šuhajci
hrdlem: úhuhú! Až se
ırný, polekal a z brloh
si řečí a pěstí hrozil. Ú
ı a vůz hrčí do noční

rvni noc se tak dobře k
: trávy a dají si pod hl
ıchém seně. Jakmile se z
odinou, počnou kosit. O
:y, a to buď halušky neb
Jejlepší jídla chystají v
e odívají. Úhuhú! Strán
ým húkáním, hovorem a

Usušené seno domů se
te jakési malé dřevěné

) Hora = les; horár = hajný

malinká políčka. Tal
h nelze orati, místo c
A hnůj vynáší se na
nýbrž lazí (lezou).
a obydlím kopan i
znamu říká se kopa
na kamenitých kopčin
Někdy najdeme dědi
za horou vyšší, jako
omberka, na jižním sv
hodná toho, aby člo
a si ji obhlédl. Kaml
i domů se vracejíce v

(Stahl = chlév). Stavem
bo tajcha (Teich = rybı
me, že tyto slovenské k

češtině se řekne lysina,

né, v lesích bez konce, je zel
ní skrovné, laciné lázně ve vý
Kdo hledáš lesy, nádhernou př
a slovenskou společnost — nik
skou —, spěj do Železného.

Po školách.

Putujte se mnou po slove

Prvního slovenského učitel
silnici za hromádkou kamení. M
na ramena, košili z režného plá
rák. V zimě učil a v létě tloul
to i ono jest kulturní práce. T
tenickém, na cestě z Moravy d
nu r. 1885, kdy ponejprv noha
venské stanula. Za hodinku do
zovky a tam při silnici na zděné
Iskola. To se čte iškola, v kter
to ovšem i srozumitelnější. Ško

ry) zaměněn l
A tak se ovše
B rod.
djmy o slove
m se vynadivit
ě, kde lid utík
Nepochybuji,
ní tloukl a v zi
, psát a počítat
ž podnapilý uči
nesrozumitelným
o drátenického k
sedlem o něco
se o této cest
svou příhodu.
, ano páslo čty
aseš?“ „Já som
úží m u ferštra.
er štrove. Preto

ly nebo gajdu
em pastevce,
. Nejraději
vi, patronu
na Vimperku v
ho dně obcoval
ělo i pro duch
stá da časně rá
l tř tí hodiny od
sou mraku. Ale
n a polanách.*
hlé vy. V poled
d včata z dědi
avš se zde, v ch
n p ospíchají dom

výská, Slovák húká! Úhuhú!
horára*) Slimáka, tak jeden
mákovie, **) Tomáša Adamcovi
A za solistou všickni: úhuhú!
hou. Úhuhú! Tak se v lesíck
vúci, blízko továren na lepenk
my a brlohy. Ach, těm šuhajci p
plným hrdlem: úhuhú! Až se ci
noci černý, polekal a z brlohu
děl cosi řečí a pěstí hrozil. Úhu
šuhajci a vůz hrčí do noční tm

První noc se tak dobře kosc
kousek trávy a dají si pod hlav
už v suchém seně. Jakmile se zač
třetí hodinou, počnou kosit. O pá
raňajky, a to buď halušky nebo
ce. Nejlepší jídla chystají v čas
šat se odívají. Úhuhú! Stráně ji
veselým húkáním, hovorem a žer

Usušené seno domů se nes
uvidíte jakési malé dřevěné stod

---

*) H

a slovenskou společnost — niko
akou . spěj do Železného.

Po školách.

Putujte se mnou po slovens
Prvního slovenského učitele
silnici za hromádkou kamení. Mě
na ramena, košili z režného plátn
ník. V zimě měl a v létě tlouk
ty i ono jest kulturní práce. To
tenčickém, na cestě z Moravy do
mu r. 1885, kdy ponejprv noha n
venské stanula. Za hodinku dora
zovky a tam při silnici na zděném
lškola. To se čte iškola, v kterém
to ...

změněn byl
se ovšem

y o slovensk
vynadivit, ž
lid utíká z
ochybuji, že
ukl a v zimě
a počítat, ví
napilý učitel :
umitelným.
enického kraje
m o něco jižně
této cestě zn
příhodu. Překr
páslo čtyři kr
„Já som učitel
u ferštra. Tá k
ve. Preto že u

„...
...d do Turzovky, kde na ... jej ...
...almužnu poprosil. Pan farář ...
... chudobný host jeho je člověk světa zkuš...
...ny. „Tři takové chlapy bych potřebo...
...rář.

„Za pacholky?“ otázal se radostně v...
...aje toulání světem už po krk. „Ne za pa...
...čitele,“ odpověděl farář. Ve vandrovníku r...
...kla. V tom už pan farář předložil *vandrov...*
...dium. „Čtěte!“ A vandrovník plynně *čet...*
...sal — s mnohými ovšem chybami — r...
...iktovaných vět ze svatého Písma a tak...
...počtení rozřešil. „No, vidíte, umíte číst, ps...
...budete u nás učitelem. Dojdete si *dom...*
...lectvo, že jste katolík a zachovalý člově...
...ka hotova, z vandrovníka je pan učitel...

Co píši, vím z úst dotčeného učitele...
...nastěji ve Frenštátě pod Radhoštěm *nav...*
...našívali mu předpisy ... a kresby žákův, ...
... rodiče vzali ... aby
... [illegible] ... k [illegible]
... [illegible] ... V dřevěné ...
... [illegible] ... s malými okénky.
... [illegible] ... a u něho shromáždil
... [illegible] ... žice na lav...

Ve škole není žádné mapy, žádné
čitadla, žádné knižnice. Rozvrh j
učitel tvrdí, že na církevních (
lách každý učitel může takový roz
rozvrh maďarský, že je to slaboš
ďarisaci. Školáci platí 20 krejcarů z
školního platu, jejž si učitel sám
někteří rodiče zůstávají mu dlužni
někteří si to jdou na učitelovo pole o
příjmu, na penězích i plodinách, má
300 zl. Děti přicházejí do školy o
vůbec do školy nemohou, nemajíce
nichž by se oděly). Mnoho dětí má bo
tu v příbytcích zhusta ještě ohniska
a to se dýmí po celé jizbě, z čehož se
Duše dětí, do školy přicházejících, *je sk*
Ve škole učí se jen hlavním předmětům;
fysice a p. se nevyučuje. Na konfesijn
zaberou mnoho času předměty nábožens
se jim každodenně první hodina a ...

ičen
ý a
v k
o činí
ině. J
i niko
t se p

ké ješt
, když

brázek : I

i z dálky modlit. Jeden z domácích cho hem (džbánkem) neb flaší pro pálené a nalévá deci (decilitr) nebo dva. Lidé plá se a popíjejí. Pálené musí být při všem. J daleko od kostela, pozvou na odber*) vedo se modlí z knížky nebo zpívá, ať je co je. přišel na odobierku kněz, učitel a já s ní zpíval a já, třeba písně neznaje, statečně doval. Což pak nedovede český muzikan k nám připojil a zpívali jsme jako na ků pan učitel přečítal verše, jimiž zemřelý se s rodiči, přáteli, všem děkuje a všec šuje. Při tom ženy velmi plakaly. Patří ským obyčejům na pohřbech plakati pře truchlivé řeči, někdy naučené, nad mrt Po verších jsme zase zpívali a pan far modlil. Potom vynesli rakev z jizby a třik ně udeřili o práh, aby nebožtík nepřišel Když vyšli s rakví z domu, žena jedna ní putnu vody, aby Bůh nebožtíka tak oč a voda očisťuje. A hned také přibili na rár

)seudo
, článe
ivotop
vensk
ati Ži
Ruk
kých,
necký
ensk
) bud
, kd
, al
by i
zem
kolil
ji m
z je
lický
é čl
ěm.
m o

v sousedství Moravy. Tam je, rozumí se,
Vyhledejme si státního učitele, vklouzn
příbytku, aby nás, „panslávy", nikdo n
sahejme mu, že ho nevyzradíme: poto
s námi pravdivě. Já jsem se jen prc
k státnímu učiteli.

„Povězte mi, pane bratře, jak vel
státních učitelův na Slovensku slovens

„Na prstech je možno spočítat."

„A kolik jich veřejně národní přes
venské projevuje?"

„Takového vůbec není."

„S kým si přece porozprávíte slo

„Jen s osvědčeným Slovákem, kter
mne nesmí vyzradit; k nejlepšímu pří
slovenský národovec, na veřejném mís
hlásím. Politické smýšlení vpisuje se
kace."

Potom dále vypravoval mi, že větš
učitelův učí tak zv. direktním (přímým

tom dvojí způsobilost. Když je ve ...
a ti šinfují na kněze, tož prý šinfuje te
učitelem než knězem, neboť s úřadem
má více práce. Maličký domek je faro
Farářův byt má podlahu dřevěnou, ale š
čka — malá, jen pro dvacet žákův — je
cihlami; vždyť i to je mnoho, neboť jin
školy mají podlahy hlinou vybité.

V téže dědině na slovenské katolic
učitelem Maďar, který do dědiny přiš
slova slovenského. Nikdo na něm nežá
slovenštiny, na tu se nezeptají žádného
Kdo umí maďarsky, může býti učitelem a
po celých Uhrách. Toužil jsem velmi s
učitelem si porozprávěti. Už prý slov
nuž tedy k němu. Uvítal mne srdečně a
mnou rozmlouval. Začal s tím, jaké je to
(oslovství) dáti Maďara za učitele dětem s
„To sú somári," stále s trpkostí opakov

„A co soudíte o tak zvaném direktn
vyučovacím?" otázal jsem se ho.

„To je somárstvo, pane bratře; vždy
chápají, když jim to vykládám jejich

byl
il, že
ze Sl
e, jak
rázel
nluvit
ás děti
, nač j
pod K
byl roz
je son

ch dět
Maďar
podezřív
du mluv
rání pro
úplatní
hází pov
ový roz

a školní plat od 25 žáků po 2 zl.
deset přešpurských měr rži, ale on,
potřeboval by 25 měr; dále ještě 4 o
to je proti bratrům modranským !),
jitra pozemku. Pole si musí sám ob
učil se obuvníkem, řemeslo mu šlo tak
místr svěřoval i boty vojenského ka
vař, ale cosi vyvedl — takto větší c
straně mistrově — a byl za to osm
vyučenou propuštěn. Pan učitel nevidí
sedmnáct let docela nic a na levé n
jest jeho nářky poslouchati.

V Pezinku se zase zotavíte. Tam
učitel Jan Zigmundík, spisovatel a vyn
ního telluria, dobrého a laciného. Ri
lík, Zigmundík katolík. Přiřaďme k nim
ma z Mikuláše, tož máme trojici nejlep
slovenských, zcela se podobajících i ne
telům ...ým.

*) ... 56 litrů.

Zgúth. Výbo
gymnasia by
je čestné zna
slovenština
slovenská řeč
mluvnice a s
kých předmět
y žáčkův pěkn
národním p
více se bojím
í inspektor,
tomu, jak se
zdravotním
ří: dává dob
panslavismu
národním,
snad zle.
a zeměpisu

súbeh*) na kantorsko ...
školy cirkve evanjelickej a. v.**)
Povinnosti: vyučovať dietky III. a IV
oddělení čili 3. a 4. škol. rok) a konať
týždeň kántorské funkcie. Dôchodky:
stavy (roz. hospodářská stavení), pi
zahrádka, 345 K. 20 h. v hotovosti, 25
merie jačmeňa, 25 starých centov slan
centov sena, 50 centov zemiakov, 25
1/2 urb. sessie pašienky (pastviska), š
sabatálie, 3 offery, oblácie, zápisné, sv
a quinquenálky. Spolu 1100 korún. P
dectvami opatrené prijme do dňa 4. n
evanjelický farský úrad do Važci (Li

Vesničtí učitelé mají obyčejně ho
a mají také dosti času k němu dohlé
zákona jsou v městech a v městečká
dvojměsíční, na vesnicích čtyřměsíčn
večnosti trvají vesnické prázdniny p
měsíců i více, od začátku sněhu do ko

---

*) Súbeh (souběh) = konkurs.

**) a. v. = augšpurského vyznání.

***) Vesnice ...

oly slove
ve škole
ali. Ale
učit nebu
rozkázal
(farnosti
čitel křičí
i bitkou
vítězila.
nic nepla
tát, neboj
aké oni
iný kraj,
k na vý
Šarišské
lnocení,

Napřed b
vu a poc

*

Škole obecné říkají na Slovensku
pospolitá (obyčejná). Jsouť pak školy c
kevní čili konfesijní, 2. státní, 3. obe
držované). Konfesijní se zase dělí na k
je asi 2014) a evangelické augšpurs
(596), evangelické helvetské (351),
(410), židovské (117). Státních škol
vydržovaných 190. Všech dohromady
bylo vyučováno jazykem slovenským
v 35, slovenským a maďarským v 11
maďarským v 192, maďarským v 207
vici škol!), německým a maďarským

Všech učitelů a učitelek na Slove
1899 5809, z těch 946 (čili 15 proc.
ných (nezkoušených). Z nediplomov
neumí maďarsky docela nic, a tak jed
jsou čistě slovenské.

Nejlepší prospěch — pokud se tý
ních — je na školách evangelických,
lických, nejmenší na uniatských. V
také vzdělání lidu. Na stát...

útisku stojí

y.

ře do krás
h škol duch
překrásné
sem byl v T
tam svedl
y...
družku živ
ovi, což jse
k jsem se t
e s ním pů
a letním

šedé, třpytivé, za večerního šera jsou působivé svou černí.

Druhý den jsme jeli; v šest hodin jsme v Ružomberku do vlaku a asi za byli jsme ve Štrbě, stanici pod Tatra draží slyšeli jsme mtuvit maďarsky, nè sky. Po ozubené dráze jeli jsme ke Št su.*) Ještě jsme nevystoupili, cikánská stila. Vystoupíš a před očima zaleskne jezero. Kde se vzalo, tu se vzalo. D hama, vidíš širý kraj, od hor k horám; pleso a za plesem strmí žulové štíty ješ tisíc metrů nad hladinou jezera. Jste jak jenže tato pohádka je pravdivá. Sto a v tu s námi, všickni veselí, bezstarostní. 1351 metrů, už tu i kosodrevina (kleč) i čistý a vonný a vodička v plese jako loďce plují výletníci, tam druzí, tam vají, smějí se, mávají klobouky... Ka neček nechal doma, tu je místo radosti a

jsme a
ošku se
ním dopl
rance!
lského.
láštní le
iv . . ., k
su. Pop
rásné,
Štrbském
oupele
ledný
ým ple
Hostinsk
ovorní,
dy nevi
jsem se
dle sedě

všecky hory tak nízké, jako je ta jeho. T
čimčaruje lásku a smír, když letí orel.
Maďar napsal: Až bude po celé v
ské hlaholit jediný jazyk maďarský,]
mír. Až potom! Do té doby Magyar a
pán). Nekaž nám, cizozemče, naše svat
Francouz: Krásná slova napsal (
se, barbaři! První přikázání boží je
n i t a. *)

To se stalo, opakuji, před několika
krát tam byla pamětní kniha jiná, nov
jsem se nepodepsal. Cestuji po Sloven
čku, věda, že moje jméno není u Mad
dilců v lásce. Chlapce jsme poslali s př
lečností na Ostervu. Žena moje zůst
pavláčce a já vyšel nad jezero míně p
Miroslav můj po zákrutech stoupá na O
pec měl bílou čepici a dle té jsem j
byl stále napřed. Obrátil jsem se, co
a za řídkým stromovím zdálo se mi býti

m? Angli
ou, já přec
honem n
é mi neš
V tom p
se dal
ost svých
ky a t
il řeč ru
n: „Ól r.
plesa! U
edle ples
mi srdc
tervě? C
l, že kam
ích a v
od skal

= všecko

mne v okolí, vyvolávala, vzpomněla si
na propasti... Nuž, návrat všecko
roušek právě schází po posledním zál
„Už je zase celý trojlístek pohromad
ženě na utišení. A žena předložila mi
hu, do níž byla nakreslila dvojlístek a
lístek. Dvojlístek měl datum naší s
a trojlístek datum posledního dne. V
křestní jméno. Lehká hádanka. I syn
uměl a dal rodičům svým otázku: „K
je vám milejší?" Uchopili jsme se jch
žádal slovní odpovědi. —

Čtenář by asi rád věděl, jestli js
také něco jedli?

Ovšem, a to hodně.

A je-li tam draho?

Ovšem, a to hodně.

V hotelu při Štrbském plese je s
Kdysi jsem tam obědval v neděli a to
Jídlo za jídlem, každý se dosytil. Cil
hrála kus za kusem. A kolik jsme platil

žád
s ro
měs
neb
s chleb
du. Na
ptáčka
iji. Ch
tady v
chléb, tř

na Tatr
to pěkn
se ke Št
ru a nočn
chlad a
, aby chla

je ovčí sýr.

pořád nevědí, že cestování neobyče
Hledáme zábavu v začazených, dusný
hospodách, promarňujíce tam zdraví,
pitál, čas, jasnou mysl a přečasto i
nechejme hospod a ušetříme tolik, že
dého roku s celou rodinou cestovati.

Do Štrbského plesa jeli jsme po
dinou cestou do Starého Smokovce.
tři: Starý, Nový a Dolní.**) Jsou to v
lázně, v širokých lesích pod rozložitým
štítem. Tu je roztodivných vill, starý
hostinců, kaváren, bazarů... I koste
Samá nádhera a v ní samí boháči. S
je 1018 m. vysoko, právě jako radhošt
a v té výšce léčí se dýchací ústrojí,
uje se — poněvadž je menší tlak vz
starostnost. Juchuchu! Veselo, bezsta
trách!

Ze Starého Smokovce jsme šli
vodopádům pod Lomnickým štítem

---

*) Koč — kočár, kočiš — loči

grañ, Slavko
vý, Prostredn
mnický štít (2
uncovský vrc
i byl považov
novém měřen
en Gerlach. T
ický štít. R
jsme z Popr
ví v nitru a

-é, odtud pře
na a tu used
l samé Tatry
989 m.).
alíkem ránc
8. hod. 9
de až do V
i vedle ná

pene araz... na Ostervu (1926) nebo ...
mu, odtud ... Štrbském
(1931). K večeru se vrať ke ... můžeš
před 8. hod. večer dolů a už se
Nebo zajeď na noc do Popradu a ráno
pohledem na celé Tatry, jeď domů.

Účelem tohoto článku nebylo poda...
obraz Tater, nýbrž čtenáře trošku navn...

Evangelíci.

V IX. století žili jsme se Slováky
totiž v říši Velkomoravské. Maďaři říši
skou rozbili a Slovensko zůstalo od ná...
Slováci potom po staletí žili v ducho...
znali písma, neměli knih. Byli obklop...
národy a podobalo se, že vyhynou. ...
od západu, od Čechův. Jan Jiskra z ...
od r. 1440 do r. 1462 správcem Slov...
s válečníky, s rodinami a přinesli tam
domí, novou víru náboženskou ...

řekl, že mluvím z téže sobeckos
doporučují svou řeč Čechům ne
ěč Slovákům. Radě Slovákům a
y nestrhovali mosty vzájemně ná
o na mysli hlavně Slováky, jej
budoucnost.
žte se českého Husa, českého K
Kralické bible! Dějiny vás poučt
k vám světlo, odkud reformac
slovenští vyznali, že jim vznět
česká. A také věřme geniům
varovali před rozdvojením. Kdo
dějin, kdo odvrhuje radu svých
nevím, může-li být na cestě do
Evangelíci uherští augšpurského v
práva, ovšem jen na papíře. N
1790 a 1791 a jinými ještě zák
zaručeno právo zřizovati si círk
obecné, střední i vysoké (tyto
ým), mají dále právo volit si kněz
kupa, učitele, profesory, ředitele
stanovovati vyučovací řeč, zděláv

ıalou trošku po území slovenském.
nspektor, slovenský šlechtic, zahájil
maďarsku a hned po něm mluvil Baltí
ďarsky. Po jeho řeči přihlásil se o slo
a vyzval biskupa, aby se rozpomenul,
mážděny velikou většinou církve slo
se sluší, aby mluvil slovensky. Shromá
přisvědčilo a mezi výkřiky zaslechl jsem
ce!" Platilo Baltíkovi. Ten se bránil; n
mluvit, jak chce. Ale shromáždění odp
bočním kůře jsem uviděl, kterak jist
vykřiknuvši biskupovi pohrozila a sk
Seděl jsem udiven a porozuměl, že v
gelické jest jiný duch; biskup jest
a je-li člověkem chybujícím, tak
možnost tváří v tvář chybu mu vytk
bách do distriktuálního výboru byly
listiny, slovenská a maďarská; slov
vala nejuvědomělejší národovce, maď
odrodilce a vlažnější Slováky. Bisk
bránil návrh maďarský, ale přirozeně
dátní listina slovenská. Stačí výborníc

:. Tak navštivme jednu v úřadě
: je maďaron a nemá žádné
Věděl jsem to dřív, než js
Ale řekl jsem již, že cestuji za
i maďarony poznat. „To asi
lyž jsou z Moravy?“ optal s
ždyť nám netřeba maďarsky
ané, já Čech, vy Slovák.“
jsem Slovák, jsem Uher,“ řek
dy Maďar?“ optal jsem se
io, Maďar, jím maďarský chléb

ıďarský chléb ze slovenské mc
ıské matky,“ řekl jsem a povst
l jsem obtížit; poroučím se.“
á szolgája,“ řekl už po maďar
:hu podráždilo, tak že jsem je
al:

ırodové jsou z vůle boží. C
svou. Jednou budete umír
n, nikoli s Maďary.“

rozmno...
r a žádal
šu." *) Byl
y s něho
by vyprša
ak Ježíš l
sousedov

y vypršia

, Šťávni
obývá z
ní a hl
nejlepší
esnici se
ld. Vyd

dle se,
ení říka
. .

je druhý biskup v chaloup

jedné slovenské faře vznikl
ráky?" Je to přísná sebekritil
Meakulpínský. Je napsána č
jednom článku Slováky přesv
navrátit k češtině. To snad p
v Martině na myšlenku, že
prohlásila za autora mne. Nik
faře vznikla knížka, a to dříve,
poznal a jeho faru navštívil.
evangelické faře v Lipt. Sv.
noška. Vydává a řídí Cirkevné
ečník, jeden z těch šťastných ř
vají posluchače již svým lahodn
em. Na Mikulášskou faru přišel
vi; vlastně Janoška stojí na čel
íkův konaje dílo, jež by měl
m dále na východ, tím řidčeji n
ě uvědomělého. V Hnilci ve s
pán Mišík, jenž vám rád vyzn
ví vědomí probudil český prof

ove nštině, inu
ed , že se Ru

k něží katolic
zk oušku do
madarsku
adík je tu
lovenský je
ků a sluh
ýž: i táži s
vyšlý? Po
nalé děti uč
n nečetl, on
pokora, on
ledín, jenž
... Ba po

it.

ena maďarským pravopise
kostelní zamazal pansláv
oděje... Vzdělání má ze š
sl je sesurovělá, zrnečl
v ní není: nuž, snadno
nělého, od vína rozjařené
v požitcích zabořeného
přemnozí; viděl jsem je
ná Maďárie, co pášeš! N
odkopáváš mravní z
é odrozování vleče za s
osti, 2. škodu na mravec
potlačovaného. A tato z
i pod rouškou křesťanstv
evangeličtí nejsou též v l
ině a slovenštině) připrav
heologiích přečítají Kralic
ecko cvičení v bohoslužb
vyloučili několik studujíc
dali hromadně fotografova

i Pánubohu ; t
než na voleb
dědině, obyče
podě voněly p
lenkou i rum
stiny byly u
rozestaveny
páni bratři,
u, jedli a pil
ina, málo j
hové měli
a poslouž
bratři od s
po čtyřech
e, cikáni
jméno
Vivat Vlko
to krásn
a jak
bídu s

tak mlčeně před světem
ad ní trnuli a říkali si na
pane bratře!" V té době tak
úst zemanských nejčastěji, „h
mine spectabilis vicecomes!"
Snad už čtenář porozumí, proč
Extra Hungariam non est vit
io života nebylo nikde. Bočkorc
tou Evropy.
mani „oplácali pána krála", ***)
o zemanům, lid také vydržoval
zrním, on „chodil na panské
něli jen zemané. Sněm se sklád
ipův a arcibiskupůva a ze zást
rálovských měst. ††) Do stol
liko zemané, a ovšem zase jen
stoličným a soudním byl tolil
kých úředníkův nebylo. Do r
do samosprávy stolic, †††) ta

—

Nejponíženější sluha, vážený pane
Mimo Uhry není života.
Odváděli daně.
Na robotu.

ožovali: „Dvanáct zla
jako psa." „Vyhni ze
!"
ři, že zemané jso
no utrpení. Zkaže
edli národ do ut
ivé.
o je pro hrady jako st
mnoho hradů — dnes
válkách s Tatary a Tu
neb údělní knížata mí
to bývalo pro své uda
zemanského. Potomci
sk, už v druhém a tře
í, činili nižší, chudobn
35—1270) a Ondřej III

ným.

…mané podnes; jsou i takoví, kteří ch…
ale zemanská pýcha jim zůstala. Py…
na svou minulost. Měliť nejen sedlá…
jsouce patrony far dosazovali kně…
s kněžími rozmnožilo jejich moc. …
cky, řekl jsem již. Škol nezakládali …
čení, čím je lid hloupější, tím po…
lidé, žijící ještě před r. 1848, neumí…
a psát. Ale i sami zemané byli *na*…
vzdělanosti. Tolik zemanstva a kde…
jich vzdělanosti? Suchá ratolest. S li…
zacházeli tak krutě, že se sotva najde…
ného. Čtenář to vycítil z vypravován…

Nebylo dost na zlu jednom. Z…
na Slovensko množství židů z F…
chlop robotoval na šlechtice, slovens…
odrápal panštinu zemskému pánovi…
svého domácího žida, jenž mu vše ob…
py vodkou (*kořalkou*) častoval, zem…
býti židem obsluhován a přivolal s…
Zemané měli výčepní právo a tak …
po dědinách. Žid uměl lid do krčem…
…

dobře ží
A tak v
rův. Do
po r. 184
ejný. 80—
ıné. Všec
— je na
dcův do r
ı maďarisu
mála každ
říjem. No
. 600 zl., :
ıa 3000 zl.
: vlídně jed
d do kuchyr

), že mezi
kým je veli

ıejméně 3.000.

nezmámo s ním nesedne.
(šlechtictví), z dávných dob s
zemanů na pány. Na Sloven
byl všudy pyšný zeman, a
nravy. Přepych v oděvu, z
rozhazovačnost, bohaté h
inách nezámožných, dvorné
ukou dámám, přešly od zeman
měšťanskou. Také i hovění

Dost budiž na těchto žalobách
e kořenem všeho slov
u zvrhlí, zaprodajní syn
ž zemané.

Židé.

Povím nejprvé skutečný připa
ětných. Stalo se v drátenickém
Sedlák udělal v krčmě 10 zl d

(výdělku) tobě, budeš mi šindelk
je dřevo — roz. dřevo z Janova
tam a strúhaj."
Jano ve vlastním lese strúhá ž
stane za tisíc kusů 1 zl., nejvíc
se učí i pomaloučku počítat; po
ndele ze své hory ustrúhal, kolik
l a kolik dal žid za dřevo i robotu
no učí, ale už je pozdě. Janovi sy
ěta drátovat, on v létě šindelky
dovi dřevo sváží, ale zárobek všec
a výživu, na pálenku a daně, 600 z
ezí, — no, jisto jest, že starý Ja
brák, neboť chalupa jeho, syhla,
stráň holá (kdysi pěkný les) jest ma
obrodince.
A jako hospodařil Jano, tak hos
žko, Palko a j.
Nechť se čtenář zamyslí a rozvin
Hlavní živností židů na Slovens

Prenčov

u je opraví a příležitostně, až
átí některý dráteník s dobrým
za několik set.

Židé drží v Uhrách 70 proc.
uď vlastní nebo najaté. Ale na zbýv
pojištěn ještě veliký židovský k
ensku má kromě toho mnoho po
ojnost jich mají biskupové. Kolik
Slovákům?

V malé této knize nemohu se ro
způsobem si židé zjednávají dobytel
obcích nemají sedláci ani svého potahu
volů mají židé na chování u sedláků
dědiny jsou, kde všecek dobytek, jej
a po dědině vidíte, patří židům.

Obchod s dřívím mají židé. Po
nu plují pltě jedna za druhou, všeck
židů. Vůbec všecek obchod a velký pr
byly výsadou židův. Hostince, trafiky,
térství, střižné a kupecké zboží, obcl
tkem, se dřevem, obilím

slovensko ... těchto slovenských
peníze slovenské mají z ... skrze tyto peněžní ústa
ďaroni mají ... dlužníky a té vlády u
tek hmotný, a ... a všude jinde ve s
vládu nad svými ... židovských, jakož vid
litických volbách ... též význam národní
risace a tužeb
že záložny mají

Židé mají velikou moc politick
vládní činitelé, od obecního notáře, od
do předsedy ministerstva, bojí se židův

Když žid, svážeje dříví, rozdrtí
slovíčko obecnímu notáři (tajemníkovi)
postará o to, aby sedláci cestu oprav

Na volbu zastupitelstva vždy maj
V zastupitelstvě je polovice virilistův,
největší daň platících, a mezi nimi
vždy židé, kteří v zastupitelstvě pomoc
snadno svá přání provádějí. Uprázdní-
lékaře, jistě židé o to pracují, aby je
Na lékařské fakultě v Budapešti bývá
vici židů, po vesnicích slovenských jsou
vidla židé. Také židovských advokátův je
sku rozhodná polovice. Všickni pak ži

Vinen je lid, proč do krčmy chodí? An
ale kdo má vinu větší? Dle zákona z
stinský pod pokutou nesmí dáti člověl
stliže se opil; ale židé propouštějí každ
my opilce, často takové, kteří leží po
mrtvoly, tváří do bláta neb do prachu
zákona z r. 1883 nesmí hostinský
více nápoje než za sumu stolicí usta
za 2—8 zl.; ale který žid tohoto záko

Pozoruje-li člověk po celý život žid
a veliké moci společenské nabývá klam
snadno se kazí, poklesá v něm totiž
poctivosti a čestnosti. S lítostí vysl
jednou od velkých průmyslníkův čes
venští obchodníci se kazí a já, znaje ž
porozuměl jsem, že je to následek z
Zemané, židé a maďarisace s
uherském bolavý vřed, který se roze
těle a ohrožuje jeho život, míním
morální. Celá tato trojice, příživnická
prostopášná, a každý její člen zvlá
život na základech nemravných.

dům, může škoditi všem. Jed
kazí obchod. Notář obecní bý
to je státní úředník, jenž zapis
každé narození a úmrtí, on
snoubence. On komanduje, jak
tva, on a jiní stoliční úřední
do stoličného výboru a do s
elé Evropě uherské volby jsou
apparátu, v jehož službách je

soudy slouží maďarisaci. Obsí
otokol a rozsudek maďarský.
budem mluvit maďarsky. Poz
aďarské. Slovák je před úřa
boť nerozumí co o něm po
neboť nechtí jeho řeči slyšet,
mu darmo do pozemkových

železnicích, poštách a telegr
ké, kde jaký nápis, jízdní řád
Při kasách bývají často úřa

ıím vojsku německá, ale duch je též maďa

Československá vzájemnos

V tomto článku odpovězme ku třer
1. jakou důležitost má Slovensko pro ná
my pro Slováky, 3. jak československou
uskutečňovati?

Od západu tiskne se na Slovany
men německý. Zaujal rozsáhlé slovan
olabské, vtiskl se podle Dunaje až k I
ročil vysoká pohraniční ho
ká, přes Jeseníky od severu a přes ř
u vtiskl se do Moravy a jisto jest, že
ahy veškerého Německa patří touha,
uh českých zemí, směle do národa něm
h. My sice osvědčili sílu vzdornou:
myslíme-li na budoucnost národa n
ho, pomyslíme-li na výbojnou a v
hu německou, jíž jsou k službám a

afařík a Kollár.

ak bychom získali politick
pochází nám odtud, že jsme ná
ky bylo by nás devět milionů,
by naše sebevědomí — sebe
velký činitel politický! — a ta
o imponovalo. Náš politický v
paty a Slováci by pak oprávně
bratry před Karpatami.

akou důležitost máme n

ychom si výklad zkrátili, mysle
í slovenské obecné školy, že tě
ilek, 16 učitelských ústavů at
e mají slovenskou techniku a
enské úřady a železnice, slov
nských poslanců, slovenskou

oprit
etnější
lanost

národ mají
ůže se vzdě
učila se ru
y? Nemož
d tedy o Sr
ožností: b
(maďarské k
advokáta do
mí, stoliční
emeslnictva,

ebírá se na
ovníku, z nak
kého slovnika

, nezatlačila nářečí českých a mor
osvěta Slováky probudila, pos
ali s námi jeden osvětový život a
i samostatnou literaturu, nespln
dna naděje jejich. Šafařík
vdu. Vedle nich stojí rádce Czamb
Znám československá nářečí od
y, umím slovensky jako česky, vyzr
: i pravím s čistým svědomím, ž
Tatry jest národ jeden a že c
rozdílného (kroje, nářečí), jest
bohacení národní jedn
na rozdvojení. A jestli se
e, je to důkaz slovanské ne
ského jinošství. Vizte Němce

*

přece varuji chvějícím se hl
námi trpkosti! Nepravte
odtrhli? — V utrpení čl

hodiny vysvětlí. Vždyť čtenářské bese
bůh jen pro pitky a karban! —

Volejme k nám slovenské c
učení. U nás se slovenský chlapec
dokonaleji, v pokračovací škole se v:
zásobíme dobrými knihami a potom
vyučeného, vzdělaného a n:
domělého, vrátíme Slovensku. Ta
tom vždy přítelem Čechův a pěstite
bude číst český řemeslnický časopis,
vati suroviny ne z Budapešti a Ví
firem slovanských atd. To bude zce
ník, než ten, který se učil v hýřivé
městě na Slovensku nebo v Budape
spolek Československá jednota (taktc
stačí), která poskytne radu každému,
knihy na Slovensko poslati nebo
slovenské chlapce nebo cokoli jinéh

Podporujme slovenské
českých školách, zvláště na
ckých, průmyslových a ob

lestu

leněj
ou. P
se n
ců ob
nebo
dřeva
yslové
arejm

———

e ve
ý ve
přečt
která
něco
asopi
kni
stud

... vedeu to v době blízké. Kni-
nuji své milé ženě, účastnici všech mých slov-
radostí i — žalostí.

. Tó by ovšen
:ladu toho, c
něr měl platn
každé nemoc
i vážnějších l
i (chřipka, s
:kaře.
určiti, co je
u nestejnou.
:ba dýchavi
co mu síl
. Vznešená
; projevy
v ty dny,
:dy v živ
po závod
ací) a tv
nu starý
kašle již
, mu vet

vy (nemikráme
při padoucnici, že ty stavy
Nejsou tak dávné doby
doucnici spáchali nějaký z
Ovšem, kdo zná podstatu
tu běží skutečně o nemoc,
v dobách mezi záchvaty nejs
mnohém od zdravého člov
pak — u mnohých neproj
chvaty křečí, bezvědomím,
jevy, tu toulavostí, tu ms

Kolikkráte srazí se dá
knězem, když běží o alkoh
diti, že jest to otrava, tedy
jež jsme jmenovali, budou
nemoc, nýbrž neřest, špatn
podobně.

Také nemůžeme zaml
moci mění dobou; ve stře
sterické a některé případy
mučeny, ba usmrcovány

u ženy v jis
r. Vyskytne-li
mimo pravid
4 dnů (místo
dvakrát za mě

čátku měnil. jest
povstala rozma
né na člověka od
eb i čarodějů, a v
držovala se míněn
proti tomu řeck
původu přirozené
poměru základních s
dkem škodných vl
měnilo se též mín
ny přesvědčení, že
nýbrž že je to život
ální pochody v zákl
sím v buňkách a sku
nosti, nebo mohou

vi, ať pomíjející, ať
ať mírné, ať bouřliv
těla se týkající) ať

Nemoc jest t

*

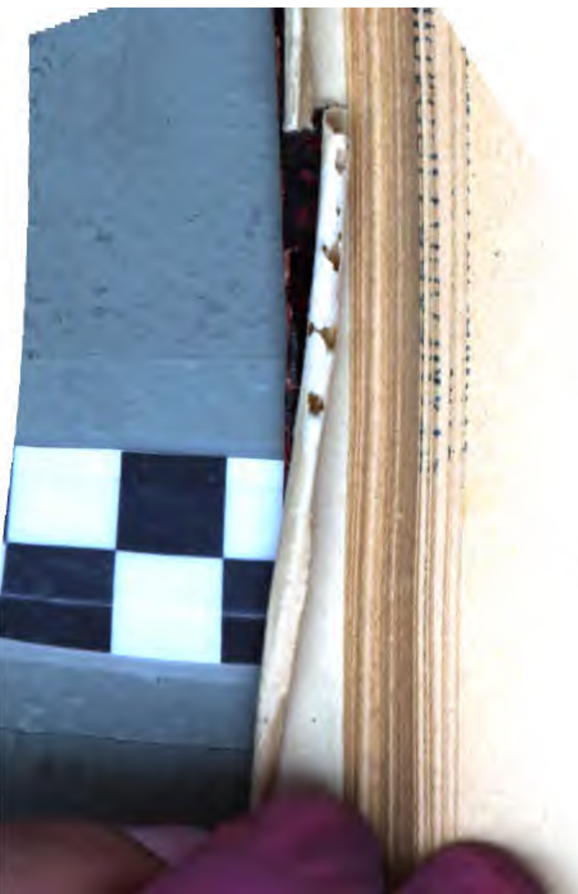
Ptáme-li se, co
nemoc jest stav, k
se vykonávati něco, c
dle původu slova uč
správné.

Nemoc se nazýva
slova neznamenala to
moci a neduhu". Sl
jako „stav stálého
ních sil" (Kott.) Význ
zbylo však slovo to,
Aspoň lidé nijakého
vy. Toho nutno litov
zuje, když slova pozb
mu a nabývají význ

en. Pro
ováním nem
to povolání
vysokých ško
celý Život v p
edou pomáhati
, o nichž ze
lze, a které pr
stále, protože ne
a poškození zdra
počet nemocí nu
snáze dovedl zko
všude ve světě
je i tu. Počaly
celé tělo neb čá
ní orgán neb zev
toho, který úst

ebo
ětu
koli
ajíc
střuj
, mír

asný
etí d
é zdr
mitte
šly, r
rnějš
us, c
se ni
mlu
emoc
mi,
mpto

když rán
eba také le

kniha. Nem
Lékařem",

mezi ne
ti, než př

*

enal, že
ího spad
Bulíř

05.

Dr. Du

OŠETŘOVÁNÍ NEMOCNÝCH.

K
tř
v

M
Š

c. k. všeobecné nemocnice v Praze, a
slav Panýrek, odb. lékař chorob c
117 vyobrazeními.

Výtisk za K 2—, skv.

OBSAH: Předmluva. — Úvod: Jaká n
telka. — I. Pokoj nemocného a vš
vidla: *A*. Jak upraviti pokoj nemocné
měru. *C*. Postel nemocného. *D*. Přená
nemocných. *E*. O stravě pro nemocné
vání při zvláštních nemocích
příznacích: Duševní nemoci (chorom
cení. Křeče. Kašel. Mdloba. Proležení
nakažlivých nemocích. Otravy. Vrhnut
Umírání. — Léky. — Nápoje. — Lázn
kárna. — III. Úrazy. I. Rány podkož
vřené. — Služba při operacích. — IV.
dějí obvazy. — Dodatek. — St
ského a jeho úkony.

Na skladě též v každém řádném

Tó by ovšem
ladu toho, co
ěr měl platno
každé nemoci
vážnějších h
(chřipka, sp
kaře.
určiti, co je
nestejnou.
ba dýchavič
co mu síly
Vznešená
projevy t
ty dny,
dy v živ
po závode
ací) a tv
nu starý
kašle již
mu vet

zrazují, dovolujíce jinak tělu nerušen-
zastávati, jako na př. občasné záchv
vy (hemikranie čili migraena) nebo
při padoucnici, že ty stavy nejsou

Nejsou tak dávné doby, kdy li
doucnici spáchali nějaký zločin, b
Ovšem, kdo zná podstatu věcí po
tu běží skutečně o nemoc, neboť lid
v dobách mezi záchvaty nejsou norm
mnohém od zdravého člověka, zvl
pak — u mnohých neprojevuje se
chvaty křečí, bezvědomím, nýbrž z
jevy, tu toulavostí, tu mstivostí o

Kolikkráte srazí se dále lékař
knězem, když běží o alkoholismus.
diti, že jest to otrava, tedy nemoc,
jež jsme jmenovali, budou hájiti m
nemoc, nýbrž neřest, špatný a trest
podobně.

Také nemůžeme zamlčeti, že s
moci mění dobou; ve středověku h

i-li 14 dnů (místo ... pravi...
-li se dvakrát za m...

počátku měnil. Jest
áhy povstala rozma...
slané na člověka od
aneb i čarodějů, a v...
udržovala se míněni
lo proti tomu řecký
v původu přirozené...
poměru základních so...
edkem škodných vli...
měnilo se též míně...
hy přesvědčení, že ...
nýbrž že je to život...
ální pochody v zákla...
m v buňkách a sku...
osti, nebo mohou b...

ví, ať pomíjející, ať trvalé, ať kr...
ať mírné, ať bouřlivé, ať místní (...
těla se týkající) ať celkové za **n...**

Nemoc jest tedy poruš...

* * *

Ptáme-li se, co povídá slovo ...
nemoc jest stav, kdy člověk **ne...**
se vykonávati něco, co jindy mohl). ...
dle původu slova učí, že naše p...
správné.

Nemoc se nazývá také **neduh...**
slova neznamenala totéž, vysvítá ze...
moci a neduhu". Slovníky vykládá...
jako „stav **stálého** nedostatku n...
ních sil" (Kott.) Významu toho v ...
zbylo však slovo to, znamenajíc t...
Aspoň lidé nijakého rozdílu nečiní ...
vy. Toho nutno litovati, neboť se ...
zuje, když slova pozbývají původní...
mu a nabývají významu všeobecně...

ají lidé, l
dravěli.
ováním
to povol
vysokých
elý život
edou pom
, o nichž
ze, a kte
tále, protc
poškozen

očet nemo
áze doved
všude ve s
je i tu. Po
celé tělo n
orgán ne
toho, kter

v jistém kraji trvale se vyskytuje,
endemické, když rozsáhlý kraj
četnými případy zasáhla, nikoho
chávajíc, o pandemii. Neduhy,
skytují, nazývány domácími op
z jiných krajů k nám zavlekány
zvláště o choleře.*)

Rozeznáváme dále nemoci č
domácích zvířat, jakož i nemoci
se zvířat na člověka přenosné (z

* *
*

Každá nemoc má počátek,
Končí buď uzdravením nebo až s
sama usmrcuje, nebo celý život
neusmrcujíc jej, nehoršíc se ani
z jiné příčiny životu člověka i t
konec učiní.

Každé z těchto význačných
do sebe některé zvláštnosti. Někt
z čista jasna, nepředvídaně a ne

*) Jiné nemoci vyskytují se

:ebo
ětu p
koli n
ající pı
střují s
mírní.

snými
tí den
zdraví
aittens
y, naje
nější ch
s, chřip
e nijak
mluviti.
moci se
i, tu b
ptomy)

rychle dopátrati se podstaty ne
ného.

Lidé žádají od lékařů, aby
nemoc bude probíhati, jak dlou
jak skončí. Takové předpovídání č
lékařská dovoluje, aspoň ve mno
sti přesně. Sluje pak ten výhled d
pověď (**prognosis**).

Často se stává, zvláště po
že nemocný, když příznaky ne
pily, není ještě tak silen, aby se
mu povolání. Špatně vypadá, po
obranných sil těla (krvinek),
na nohou nemůže státi a potř
klidu, ošetřování, dobré, sílicí
volené (nevhodný pokrm by tř
snesl a onemocněl by), zkrát
ale trpí jako krajina po bitv
byla vítězna), následky nemoc
zotavování se (**rekonvales**

ék, kte
a stal
příjici.
ící. Ved
— a
raně opi
před tín
vnikne (
ý případ

ětem plic
Také tyfu
noho a té
ady zovou
ejně vážı

*

stýkali, může zdravý i při nák
se nalézající zdraví své uchr

Tomu naučila ho nauka
(aetiologie), kterou lékaři
i písemnně — jako my tímto čl
ba pokusili se učiniti.

---

*) Ač i rostlinné ty organismy

kaře. Ten
jich v m
la se teď
ve městě
jediný t
laleké vs
mocen.
e nelze
eba. Sta
se z
l jsem
ni jsem
Také v
hostin
ozvonit
em z
l, us
dila.
nicer
je co

šátkem stočeným, neb aspoň ...
zadržovati, než přijde lékař — dál...
dýchání u osob zadušených neb ...
ložiti obvaz na zlámanou končeti...
ky nezadíraly bolestně do citlivé...
sající dopravě domů neb do nem...
návodů k první pomoci je v ka...
několik. Obyčejně se postupuje d...
rozumu. A řada pomůcek vnitřníc...
káva atd.) u osob osláblých je ...
chceme těmi poučkami, které o...
ustále sokolskými a hasičskými ...
atd., zbytečně papír potiskovati, ...
širší kruhy uvědomí jednu věc, ...
míná, že se vše má díti, kde je...
co nejpřísnější.

O první pomoc nám tedy ...

Jsou však nesčetné případy ...
rých knihy o první pomoci nej...
žadují přispění, byť to byl jen ...
hlavu. Dále třeba všelicos připra...
byl již ...

rušu
natel
ěh v
), př
ždé
pení
ánín
o u
čník
výr
10 p
přę
ách,
lohl
ředp
pře
avič

mají péra — to, které vám předl
nu „nožičku“ a takovým nelze
psáti — a nemají inkoustu — zas
čené lahvičce narychlo zřeďují vod
cky drobné manipulace zaměstna
žují, musí-li na ně čekati, předst
má vůbec nějakou obrazotvornost

Je vedle toho řada pomůce
nezbytny lékaři, kdykoli pomáhá
Nůžky silnější, ostrý nůž je v
míru vzácná věc, ač je to neuvě
jako kus lepenky. O obinadlech
pro to se vždy teprve posýlá,
chodem lékařovým, ač již ráz
uměnou rodině, že tu bez obva
obejde, nýbrž teprve po jeho
na ně lékař čekati, nežli z nejb
kárny nebo droguerie služka je
musí cestou všem sousedům, d
movnici dopodrobna povědět, c
stalo a co řekl lékař.

Nejvýše ještě vata bývá po

nekdy ty to

– vždyť lze
i a zkoum
rečnaté v
dle její vý
e toho řídí
dle toho mí
méně př
svůj vlas
aušnice, b
obejde. Jal
ně lékař n
nemocného
stěnný, jel
ý teploměr
kovou výk
neboť jde t
ąři, zvláště
epidemie, k
ned u ka

-ozkamati nebo lékař ...

Není výhodou, míti doma t...
teploty člověka? Již před příchod...
čí se rodina nemocného, má-li hore...
ní se jeho úkol a získá na čase, ...
směrem ke prospěchu svých nem...

Kolik je nemocí, při nichž lék...
žovače (irrigatoru). Každá čisto...
se přesvědčila o užitečnosti tohot...
Po periodě, po porodu, při zácpě...
ště naše vdané dámy trpí v use...
kdykoli je třeba klystéru, k opla...
hoto přístroje (nádoby asi 1—...
kovou trubicí připevněnou ke dr...
houtkem) nezbytně třeba. A přec...
návštěvách raněných musil jsem ...
nách je teprve objednávati. Ba...
k rodičkám s sebou, ale kte...
povděčna tomu, kdyby měla nás...
jetku obecného, kterým může ...
stotna — a která starší baba...
na? — přenášeti nákazu.

Vedle těchto ...

hrdl
y k
, lék
vého
r na
y so
ová
nůž
stým
ide
né
hví
ová
o v
už
bot
vše
je
ude

rujm
oby
i lék
, jež
proh
ěž p
e a
živo
y, j
ný
To
ční
a o
Ni
a ř

o r
zí
nitk

nabývá význam... předzvěst...
k lékaři třeba v noci, který neshl...
rozčilení a mírného bušení srdce...
rychlou chůzí, nežli duševním r...
beného) nic chorobného. Jsou to li...
životních otázkách vyznačují se...
vostí. Je to ráz povahy — lidé...
marně bychom je přemlouvali, ab...
maličkostí k lékaři neběhali. To ne...
jako opak, netečnost neb vzdoro...
lakotnost.

Nahoře byla uvedena výtka...
slýcháme, říká-li se, že má býti...
každé chorobě, jako to činili lidé...
kdy byla větší důvěra k lékařů...
a méně věděli, a větší starostli...
lidé měli více času, více peněz...
nebyl tak divoký a bezodyšný...

Ano, i při rýmě nebo při...
časem užitečno zavolati lékaře...
jence, jenž má rýmu. Nemoha dý...
ústy. Když však se kojí, jak má...
jinak zaměstnána. Vidíme hned,...
zdánlivě nepat...

sychra
jaksi
pat zá
rozpá
nou rý
„Bohu
Kdyb
jeden z
u býti
jí zvlá
moci p
, často

hodno

oz, jenž
odilo se
ke mně
rotože n
y, že ne

nerozumí samo sebou, že se p
čejně pozdě, s podebraninou
který prst je z větší části
když již je tak pokročilá, že vyž
a složitého a podobně.

A to právě přimělo nás k

Jen jednu máme ještě na
Tři jsou případy, kdy lékař
volán, ač mělo by se tak díti,
chorobách nervových a

Horečka každá je pro
důležité změny v těle, obyčejn
které se ústrojí zvýšenou tepl
o nakažlivou chorobu prudk
o jinou příčinu horečky (otr
úraz atd.), vždy budiž lékař
nepatrný pochod, není to lh
zvláště závažná, jež může být

enu rodi
n y. Zá
am nas
terií v
o okolí
prstu
o třeba
kazy r
ařství
již do
zárodk
epsis).
edbav
sáhlýr

každý člově... ...a vz...
člověk, který umí čísti a psáti, ...
těla lidského a jeho nejdůležitě...
učení, aspoň z hruba, aby věděl...
člověk má za minutu asi 16 decl...
dvakráte tolik, že je to choroba...
Měl by věděti, že u dospělého ...
tepů za minutu; má-li jich 120, ...
nemoc ta že vyžaduje, je-li zjev ...
lékařské. Měl by věděti, že norm...
moči za den as jeden a půl litru...
čtyři až pět litrů, že je nemo...
odborníka, ovšem předpokládaje...
tím pět litrů piva. Měl by dál...
znamenati stálé zívání, kýchání, ...
znam mohou míti průjmy déle ...
toho, zácpa, co je závrať a co ...

Osvojí-li si z knih, jež jsou...
přístupny, tyto důležité vědom...
rozhledu pro život velmi prospěš...
předejde zlé konce choroby, n...

smírný pokrok. Jakými úspě
se pochlubiti, když bylo zave
rování v umělém spánku c
přísnější čistota (t. zv. ase
sepse, t. j. postupování pomo
terie, zárodky nemocí, jest ka
jednou byl operován, nebo ko
byl před smrtí neb znetvořen
Ale i ostatní obory lékařství
pečlivého vyšetřování (majíce
né nástroje a přístroje) záh
ní pomoci, takže četná příslo
o lékařích vyjadřovala poh
diva a vycházejí jako stary

Pomíjejíce léčení lido
jen zajímavost pro lidověd
dových zvycích, a které m
jen v případech, které se
vlastně tedy ani léčení ne
zmínkou pouhou t. zv. don

h a rozkvět
st i venkova
n studovaným
ot obírá se j
vynikajícími
z četných
bohaté svoje
ení nemocnýc
sobilost svoj
a venkově l
a podobným
nak jen ne
nevyléčiteln
ci u lékařů
n ani u huc
etelností a

*

roby té a nejlépe pohromad
té chorobě účinnosti.

Choroby zevní možno l
roby vnitřní léky vnitřními.
ní, na které vydatně účink
zase zevní choroby (některé
lehlivě léky vnitřními. Při mn
čení zevního i vnitřního zár
působí tak, že na kůži by
jaksi („vstřebají“), přejdou
s krví, která všude pronik
choroby, kdež počnou spo

Rozeznáváme dále léč
tělo, a jiné, jež namířenó
me-li na nežit nějaký přísl
léčení místní, podáván
věku železo, jest to léč
zlepšujíce stav krve, sta
lého těla, která bez dobr
Oba způsoby léčení u ně

jenž tisíckráte i více zvětšu
tak a tak dlužno nemoc lé
jest nevyléčitelna, protože t
vyvodila, že proti této nemo
proti oné oněch. Zvláště k
častou příčinou nemoci jsou
živé útvary (rostlinné), jež
z něho žijí, pátralo se po
cestou léky spolehlivé. Tak
proti záškrtu (serum proti d
léčení specifické.

Tak jsme se naučili m
vyvraceti; na samý kořen
svůj a odstraníme příčinu.
sální (causa, příčina), dle
chorobu na vždy a na d
radikální (radix, kořen).

U jiných chorob příčiny
může státi, ač zřídka, že jest
majíc příznaky, jež se na žá
nehodí. Nemůžeme-li tedy n
šťujeme nemocného aspoň
ré ho obtěžují, moří nebo ž

ianou u ..
iti vymknutí
svalů při tom
vení. Z těch
roformem; c
docilujeme

rá nemocného
íme léky pře
oc proběhne
n bedlivě po
ili, kdyby se
ak znepokoj
etřování nem
í).
stačíme, upr
u uložíme s
chybné výži
e t. zv. léče

vádějíce zadržené výměšky a po
instrumentální.

Mnohé choroby lze vyléčiti
vod neb koupelemi. Takové léče
přirozených, t. j. přírodou posky
snah, přece se však zde o něm
mu lidé nepodrobují z pravidla
jiným způsobům léčení přirozenéh
léčbě atd.), nýbrž na pokyn lék
léčení lázeňské.

* *
*

Starší období lékařství znal
druhy léčení, opírající se o nes
které proto opuštěny. Tak homoe
dávna strašila léčíc pranepatrný
které vůbec nijakých účinků n
nemohly. Vycházela podle původ
manna, ze zásady „choroby lze

kové léčení za
ých (prodromů
nýliti se ; nebě
o churavost,
ojuje si tu ab
abortivním l
na př. vyřízl
žli jed z ré

st to, jež
způsobila
pší byly
m přípa
změnám
lověk,
případ
tší naš
není

že volá lékaře zároveň s knězem,
opatřovat, tedy v poslední chvíli
pozdě. Jiný vtip, palčivý a řízný,
nu, že spíše dá v čas ohledat a
svého koně, nežli ženu. Když tu
dostane novou a s penězi, kdežto
koupiti.

Kdyby výtky ty byly pravdiv
bolestnou kritikou českého venkov
lost neb netečnost nejvýš trestu
přesvědčením mým a každého p
že posměšky ony platí snad o je
kotní a bezohlední lidé vyskytují
lidské společnosti, v měšťáctvu st
selském. A myslím, že je-li na v
lékař pozdě, neděje se tak z n
koty, nýbrž z jiných důvodů,
myslnosti, tu zas proto, že se
nemoci u vesničanů otužilých, kte
a dovedou i citelné bolesti dlouh
přílišná váha, tu zas z jiných dů

lem, j
bávan
Princi
n se o

ských
: varují
sobě
zdní v
to proš
škal). —
přijde, z
íká: „N
Srbové
l." (Kdy

irurgem,
niční lék
o Čechá

padu, kde pozdní pomo...
ného, který by byl býval vyléčen,
skytla pomoc záhy. Jedna z ne
mocí, která je hroznější, nežli nej
ježto stále potichu a nepozorov
za obětí a tak co rok pohubí v k
osob všech stavů a každého věk
souchotiny.

Obecenstvo pokládá je za nev
lem, neboť nemoc tato jest v
ovšem v počátcích. Že je vyléčite
dokazují zkušenosti velkoměstskýc
vají mrtvoly osob zemřelých v ne
že většina jich, ačkoli zemřeli cho
souchotinami, má v plicích zh
tuberkulosy.

Počátky té nemoci nejsou
právě proto má každý, kdo trpí
kašlem, chrapotem, tím spíše pak
potí, špatně vypadá a hubne,
kaře a podrobiti se přesně předp
osoby, které za dětství měly bola

nim chod
asto a po
ot, jenž
rž vlastně
ná, trval
a, zvláště
ni nyní
vý manže
ustával k
kdy se p
Postěžo
plic a
prášky
adu, aby
žívá její
Uposle
ci zcela

obsažer
ejšivé ú

nami v hrtanu (chřtánu), které
čily ke vředovatění, kterým li
chotiny", ale přece jen vedle zr
tuberkulosních byly zjevem vel

K tomu vyznala nemocná
v jiném stavu. Tato okolnost po
do budoucnosti nezlepšila. Má-l
samo nedovede vzdorovati nem
živu poskytovati nejen sobě sa
ještě tvoru pod srdcem klíčícímu
více, než kdyby nebylo tohoto
níka v nitru těla mateřského.
nost, že těhotenství jest pro kr
velmi nevítaný a mnohdy osudn
zavedené vdechováním nového
tuberkulose hrtanu znamenitě os
počáteční případy dobře hojil, a
ní opatření hubla a hynula r
více a záhy po porodu dítěte,
neděle, usnula na vždy.

a urážku s
ovažují se
jí nejčastě
ne vžd
lka, jež n
nákazu
t nemoc
nebo cel
dosti to
pojedna
ště však
lékařské
ých obtíž
ž se stan
těchto c
pozdě, t
dříve !"
kročenín

. . .

tuto příčinu a často matku takovou
život pacientkou skomírající, práce ne
nemluvím.

V čas léčená příjice nedojde k těž
tvarům s rozpadávajícími se vředy. A
upozornění lékařovo zabrání, aby na s
bylo potomstvo nešťastné, nemocné, zv
zuje tento případ, o němž vypravuje
borný lékař profesor Tarnovský

Pan P. 65 let stár, silné kostry,
ani on ani jeho rodiče nikdy netrpěli n
chami nervstva.

Roku 1849, tedy před 38 lety, n
jicí od nějaké pouliční nevěstky, a byl
asi pět neděl léčen pilulkami obsahuj
rtuťnatou sloučeninu. Od doby té nepo
né protipříjičné léčbě.

Před 12 lety objevil se na dolní k
který trvá podnes. Vřed nebyl nikdy lé
byl pokládán za jakousi cestu, kterouž
z těla byly odváděny.

Vyšetřiv ho v roce 1887 nalezl

dvě lé
; naroz
počalo
. V gy-
chvaty
le. V 18
stižena l
ovitý m
záchvaty
eprovdána
tyři léta
Děvčátko
ylo vždy
méně nada
a měla dv
době první
věku 7 mě
alus).

Šestý porod r. 1865, d
v 16. roku churoby mužovy. Hoš
pozvolna se vyvinoval, ve všem
spolužáky, naučil se teprve ve
psáti. K vědeckému zaměstnání j
ný, jeví se náklonnost ku řemes
šil, oblékal loutky a vařil, věno
V 19. roce zamiloval se do děvče
a jednoho dne, poněvadž den př
nosti si zakoketovala s jiným, ná

Sedmý porod r. 1868, tř
bě a v 19. roce choroby mužovy
porozené zemřelo ve věku 1 rok
zánět mozku.

Osmý porod r. 1869, čtrná
ve 20. roku choroby mužovy. Ho
špatně vyvinutý. V 6. roce kaz
nejútlejšího mládí projevoval v
k hudbě (otec a matka nebyli
K vědeckému zaměstnání neschop
vosní.

11 oněch plod
ředčasně a byl
porod), 2 zemi
horobu mozku (
ií (2. a 4. porod
dcera, která
zamlklá, netečná
a dvě dítky, kter
syn (6. porod) je
ní a končí v 19
orod) jest jednos
hudbě; 1 syn, des
námky tělesné zvr
denácti (5. porc
vývoje a možno

*

*

„Bodej byl ten rozum, kter
A „Ranní ptáček zobáček
oči prodírá.“

..., ze
ní, počátečno
žnějších, které
ani odbornou
který podezíra
á na zřeteli pr
třovu. Bylo by
i. Jsouť lékaři l
diní, kteří nečiní
ou práci.

ů je první proje
ze které pak vypl
nepříznivém případ
. Některé zdánlivě
znakem tuberkulosn
y by odborník sezn
nodnosti střeva z te
operací mohly se z
dlouhou řadu léků o

radu v těle lidském, jež příroda sa
upraviti. V jednom však zbylém jes
To jen úvodem, aby bylo patrno
léky. Když totiž lehké ty poruchy
viti příroda sama, na př. nechuť k
diaetní pouhý půst a klid, chrapot
mijející ze kterékoli příčiny pobyt ve
ším ústředí bez prachu a kouře za
v Priessnitzském obkladu, bolení hl
ného pití a kouření střídmost atd.,
případě lidé pijí všelijaké hořké lék
zakoupit do lékárny nebo které jim
slední nemoci v zásuvce, proč v druhé
vají prášků proti kašli od nemístného
(Fiackerpulver) až po vskutku lehko
kodein, proč ve třetím případě berou
nacetin, nebo dokonce zvláště nebez
vatý antifebrin?

Vždyť by stačily nahoře uvedené v
klid, diaeta, vhodné ústředí, nějaký
ještě nikoho nezahubily.

Na hořejší otázky je těžko dáti o
však a přiléhavou vím. Je to v r o z

-,

k díky boh
sikální
to možno,
pohybem,
stěji, že př
neb na
evěří na m
„ třebas ch
asným výkl
, jenž nesp
avy, jež v
aby mu byl

*

*

k se plýtvá
terií, které p
sobící, jak ča
tať naši sro

plísní se rozprostřely, a vloží jej
zubu. Lék asi nepomůže. Šmátrá s
zásuvkách, kde jaký zbytek léčiva v
vaných lahvičkách mohl by poslou
hřebíčkové kapky. Je to silice hře
již všecka zhnědlá, líhem trochu zř
dědí názor, že pomáhá proti boles
zub trne dále. Dokonce počíná bolest
stále větší a větší. Jakoby bolela
bude revma," myslí si pacient a je
hned trochu upokojen. Nepomyslí, ž
vem, pod nímž není určité předsta
statu choroby neodhadl, že tím slove
nic řečeno, a že se ho ani nemoc
je hlavní. Zuby bolí dále. V tom
nešťastného trpitele (nesměji se mu,
a cítím s ním, pokud to příroda d
myšlenka. „Vždyť mám," vzpomene

---

*) Prosím — píšu ze zkušenosti. N

ı splet cév a z
zánět její pı
tlačí a drážd
rostupuje a v
příklad plýtv
yhledal lékaře,
lezl by kotlavý
chen ten nános hn

al v těchhle bolest
postižený. Jednou
o (u ženy) nepravidel
pořádku, po čtvrté
voří se tuberkulosní zá
některé útrobě břišní
pravidla jeden lék —

běží as v případu vylíče
stice zubní na kořenu,
a zubním píštělům.

zubní ...

Toho však nechce lid. Chce býti ... bolesti. Za každou cenu. A to je jedna ... kterou činím českému lidu při každ... že mu totiž neběží o to, aby se sprostil ... hledí jen zbaviti se nejobtížnějšího je... bolesti. Nic si z toho nedělá, že mu z... takže ten, kdo s ním mluví, s odp... hlavu. Nevadí mu, že je na vykotlan... když se v úsměvu obnaží, odporný ... že mu neškodí, když se ke každému s... pokrmu přimísí se slinou trochu jichy ze... zubů, jež otravuje — to vše mu n... když ho nic nebolí.

Jiný případ.

Hrozně se plýtvá léky také při ...

Starší dámy, jež mají četnou rodin... se ve věku, ve kterém stává se tělo ... málo pracujících a v blahobytu žijící... náchylných, zakulacenějším, obtloustl... trpívají zácpou. Příčinou je tu ochablá ... čirnost střeva, t. j. červíkovité pohyby ... útrob, kterými se posunuje obsah zaží... lidk...

ov- nejširších
ějších pur
i a pak půjčuj
lem ým při
o, že zácpa stav
i časem je př
ou kýlu (třebas
jrychlejší (ty chor
ky čokoládové pomoci
proti průjmům. sv
humoristický případ
ým, že vše
nou naposled dobře
eváhal připojiti s chutí
mohla vésti k vážn
edkům. otravě
z těch dam, jejichž
habituelní) právě ob
ědom ila si, že jsem
ém zvyku již někol
uchýlila se

...ios, kterou vypila 9. den zácpy, docílil

Využívala tedy:

3 láhve Šaratice,

6 kapsulek s ricinovým olejem,

3 prášky Seidlitzské,

6 pilulek projímavých a

1 sklenici hořké vody Hunyadi J

Čtvrtý den počala užívati, 9. den lice.

Sám jsem zažil jako mladý nezku v prvním roce studií zácpu 14denní. tenkráte celé dny připravuje se ke zko rodopisu a anatomie. Skoro jsem nevyc jedl, málo pil. Když stolice nedostavila dnů, vyhledal jsem profesora, který n aloové pilulky. Když nepůsobily v dávce u dal jsem druhého, jenž mně předepsal ná Ani ten nepomohl. Tenkráte ještě Šara Byl bych ji jistě zkusil. 13 den choro

předcházelo, a vyš
ořadí prostředky. T
jí a mnoho pije.
zažívacího ústrojí.
do vleklou otravou
Třeba v jeho zaměs
ady jsou přerozma
jeví se zácpou ved
ají děti zácpou. I k
rgýruje". Manna, t
omel infantum, něr
íbené projímadlo.
gýrovali". Při každ
ojímadlo. Snad je
tehdejších dob. Věd
oho desetiletí, než
kla, lid se těch p
ěda zatím učinila
rob a jich léčení
yní bojovati proti

[illegible] [illegible] proti jedinu [illegible]
i že [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible]
některé [illegible] mají také jiný [illegible]
[illegible] novodobé lékařství [illegible]
[illegible] [illegible]. Je krátká [illegible]
se [illegible] kde je [illegible] třeba. A
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
jako některé léky. I [illegible]
[illegible] s [illegible] výsledkem.

Jsou české léky [illegible] a [illegible]
[illegible] [illegible] které [illegible] lékaři [illegible]
[illegible] [illegible] — [illegible], [illegible], [illegible]
[illegible], [illegible], [illegible], [illegible], [illegible]
[illegible] [illegible]. [illegible]
[illegible] asi [illegible] lékaři. Jako [illegible]
[illegible] 30—100 [illegible]* [illegible]
[illegible]
[illegible].

---

* [illegible]

vým léčením, že se promešká doba
ještě léčitelna, až pokročí tak, že ji
operací. Nebo: Léčí-li německý vodo
(v Sasku) příjici vodou, zase škod
léčí jen rtuť po případě jodid
voda, která tu neléčí. Nemoc při tom
a dosáhne takových těžkých forem
dovitých), že se pak již jen stěž
přejde v nevyléčitelné chorob
choroba byla léčena vhodnými lé
mocný otužoval se vodoléčebnými
ze se vyléčí, protože vzpružujícím
stotou s nimi spojenou, pocením, je
povzbuzením chuti k jídlu, jež z
mnohého příznivého vlivu na tělo i
— sama o sobě voda však léčiti
té nemůže.

Ale právě naopak účinkuje
zvolené léčení přirozené přímo
ústavy řízené přírodními léčiteli be
lání mnoho by o tom mohly v
Woerishofen za života Kne

známý Kneipp z oč
aře Hahna.
otnost výtek těch léka
se o tom, kterých
přiroda poskytuje,

zorniti na to, že zv
é léčení přirozenými s
ého. Mnoho vynikaj
ysokých školách jako
éčením přirozeným,
přesnými pokusy na
ily, pak teprve vyzk
ověka, nejdříve zdra
chorobách, u nich
měn, jež vyvozuje, n
, že lze nějaké účinl
objemné spisy, jež s
m světla na tělo zdra

zcela porozuměti nemocím, protože
odborného.

Po takové průpravě může ovšen
přistoupiti připraven k léčení svých
když vyšetřil nemocného podrobně,
líka neb pijáka pomůže střídmost a zc
u onoho kuřáka, jemuž z nemírnéh
natěly tepny, že zlepší se stav, od
ření; tomu srdeční vadou nevyrovn
že pomůže náprstník z lékárny, onon
vin stiženému že půjde k duhu dob
var z březového listí, tu že je při n
na čase operace — onen po podv
našlapující pacient že potřebuje mas
dá dívka, jejíž krev vyšetřil drobno
třebna je klidu a léčení železnatým
ne takovým, jenž se neztráví a jak by
se stolicí, ale některým takovým, kte
viti. Ví dále, při které chorobě m
porovati procházkami a u koho st
medicin z apatyky. Ví, kde stačí ko
slunce a který pokročilý případ by
ve stavu, v jakém se nalézá, nesne
až se zotaví, po případě lék

p ř í r o d
koho uži
í lékařské

*

*

no se teprve
lních.

ě t l o. Jeho zd
áme je vždy
y až k zemi
kterékoli dol
tohoto vskutku
ékařství náhrad
zařízených lamp
rapie. Samo léč

jsou vedle jiných vlivů (zdravý vzduc
stý, s výpary moře jod chovajícími, k
léčivě působí) hlavně sluncem.

Dále jest výborný lék přirozený
Venkovské obyvatelstvo má ho sice
v kraji, kde není továren, bažin neb n
chu. Ale velkoměstské obyvatelstvo,
rok místo vzduchu onu nepojmenova
se jeví z výletních míst na Prahu po
jako černý nepronikuutelný příkrov,
statek. Otvírajíc okna a větraijc de
každého dne po práci na procházk
vzduch", jak důvěřivě říká, dýchá
nepojmenovatelnou kaši přesycenou
chu a sazí z továrních komínů a vý
čerstvý vzduch. Takové obyvatelstv
o prázdninách na několik neděl ve
chybuji, že by těch několik neděl s
co 10—11 měsíců ve velkoměstskén
vených pokazilo. Místo kysliku ky
a uhličitý a jak se jmenují všech
tovární práce, sterých kamen, pec

ného ústroji,
ndy oné. Něk
výživě slouží
ıeb trvale va
okrmy.
, potřebují ví
:e bílkovin p
h jen pokrmů
ıedovolují.
u, řídíce ji c
věku, pohlav
ké léčíme nel
m jednáním

né činitele
krze plyn ne
ı účinkujeme
u, po třetí
zduchu par

sčetných případech chorob, v pod…
vod, neb nápojů léčivých vstupuje …
ňujíc tkáním, aby se zbavily jedů, j…
prosakuje, neb dodávajíc krvi látek, …
moci pozbyla. O tom jsou napsány…

Dosud nebylo zmínky o dalším…
ném, mechanické síle. Mínime…
a tělocvik. Masáž v nejrozmanitě…
(tření, hnětení, otřesy atd.) urychluj…
chorobách zánětlivých, i když prud…
minulo, při následcích úrazů (neh…
stuhlosti svalů, zbytcích výlevů kre…
vých zplodin). Vždy však má býti m…
sobovati modřin, jak se u jedné obět…
městských lázní pražských zjistilo. …
i pouhá procházka, dále hry, sporty …
mechanicky, způsobujíce čilejší oběh…
výživu těch částí těla, které oběh krv…
jich způsobu života zanedbával, dál…

o. Nebylo lze ani o
oho rozměr článku
záme, aby čtenář t
hned každého na
e, že spravedliv
o poučení, že lék
éčivých od let vě
ný, protože se j
bývají, a hojně
kombinova
ch i několika s
žívati, třeba v
oho stav nemoc
doléčbou, tělo
ou s vlivy te
), po případě
lní léčbu).

aby ten neb

.a sobě. Ani to

padý, kde jest
onu nástroje ro
však v každé
e, není v tako
žiti přivésti ho
k lékařské nástro
co chceme tím ř
ší a nejnuznější
ůžkami stříhá se
py, zkrátka vše,
přistřihnouti nek
vždy čistého, lpě
na něm dosti
tů těch, kdož n
zv. branších, t.
pelů proti sob
hce si třeba p
tomu nůžek. Se

terie, které na něm uvázly z ruk
rukou příbor ten prošel. Kdyby nůž t
hospodyně prohlásí za čistý, byl pon
půdy pro bakterie, vyrostou na n
drobných těch útvarů živoucích —
dle našeho lékařského pojmu, čistý
by se jím, jsou-li na př. na něm ba
tvorné, mohla přenésti nákaza, kdyby
jakkoli — přímo či nepřímo — dostal
jakou ranou.

Z toho příkladu vysvítá, jak dl
stroje lékařské.

Vyvaří-li se nástroj takový, zh
všecky zárodky chorob. Když se pak
(ovšem čistýma rukama), zaobalí n
(zase čisté) a uzamkne do zásuvky
ny, k ničemu jinému pak se neužívá,
lům, k nimž jest určen, po upotřebe
opět vyvaří, po případě omyje lihem

icnosu, čím [illegible] to v
bude pečlivě uzamče
oužící, že klíč onen
odiny ve správě, že se
n a že bude sloužit
ým, t. j. k přiříznu
o c (obvaz) při zlom
, jenž přišel ku po
chce si rozříznouti
dva užší nebo při pře
obinadlo rozříznouti
vým nahraditi. Ve s
šený s dřevěnou č
vaty (aspoň čepel
neotupilo. (Obr.
bytny v každém
(Obr. 2.)
lékařství, jsou z
je rozložiti, aby
e zvláště očistiti a
řijde nástroj do

m skrince, uziva se ke sulman ...,
náplasti atd., nikoli lepenky, která
nástroj. Zaobalíme je také do vaty celé
rzí).

III. Proštěpec, pincetta (z fr
náleží vedle nože, nůžek, háčků, pilk
důležitějším nástrojům chirurgickým.
pákový, který zásluhou péra svého
kterou na nástroj působíme, na oba
jím s velikou bezpečností uchopiti
žeme i předměty nejmenší. Skládá se
ných ramen, která na jednom konci s
na druhém konci vybíhají v hroty
péra od sebe samy se oddalují, účink
rateurových se stisknou a mezi sebou
nebo tkaň, kterou jsme uchopili. Prošt
ně nic jiného nežli prodloužení a v
prstů operateurových, palce a ukaz
kálního stanoviska je proštěpec dvoj
ramenná.

Ačkoli podle účelu chirurgie se
veliký počet rozmanitých tvarů prošt
na každém rozeznávati dvě ramena č
volné konce čili hroty bývají rozma
Aby oba ...

1.

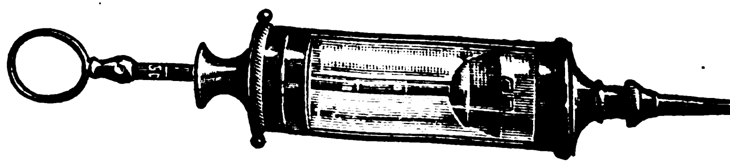
2.

3.

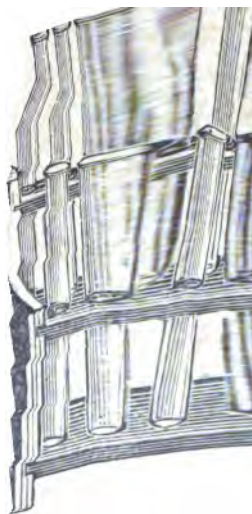

4.

5.

Lékařské nást

fomácno

tka (špátl

zkoumav

la vnikly, a pod. (Obr. 3.)

IV. Nezbytna jest v *domácím*
Vezměme větší silnou *jehlu*, asi 6
vyvařme ji, *vyjměme proštěpcem*
zaobalme do čisté *vaty* a vložme do
lékárny. *Utvořil-li se puchýř* po sp
takovou jehlou s důvěrou puc
na místě nejníže položeném, abych
mázdrou puchýře nahromaděný v
pak mázdru nestrhujeme, nýbrž nech
jeť nejpřiměřenější, chladivou hebo

V. Svlažovač (irrigátor) jes
ný nástroj v každé domácnosti (o
užiti hlavně ke trojímu účelu.

1. K oplachování ran převaře
které léku dle návodu lékařova přid

2. K čištění rodidel ženských
těchto ústrojů (dle návodu lékařské

3. Ke klystéru. K tomu účelu z
nečníku měkkou trubičku (z červené
otvor z ústroje vyčnívající nasadí se
třený nástrček: Tento je zasazen
jeden a půl až 2 metry dlouhé, k
ke spodině svlažovače nebo na rou

nepor
.) bý
n dor
e klys
užíva
oštěr
radn
ké sl
vrt l
nebo
ději
vod

druhy k měření teploty tělesné. ...
zvláště t. zv. maximální teploměr, ...
13—20 cm., *tak* upravený, aby ...
teploty v *mezích*, ve kterých u ...
lísati (as od 34 st. až 44 st. C.) ...
dělenou na stupně a desetiny stup...
měrná teplota obnáší 37, ráno t...
desetinu stupně méně.

Nástroj přechovává se v pou...
jím několikráte prudce mávne v...
dolů, aby se vystouplý v rource s...
dolů, a čistí se kouskem vaty a ...

Novodobý rozkvět v průmysl...
zdokonalení tohoto strojku, neboť ...
se zabývají jen výrobou teploměrů. ...
levné. Za 75 krejcarů lze obdržeti ...
dokonalejší jsou za 1—2 zlaté. (O...

* * *

á postrádati žá
ryžaduje ošetře
vzniklé poruše
zu, nějaký bolá

:

y úzké a dlou
ebo tvrdé siln
je pro obyče

zi-li o to, aby obvaz se neposun...
kalikovým obinadlem provedený ...
gantinovým obinadlem, jež jso...
bem stvrdne, když bylo před upot...
vody namočeno. Nemáme-li jiného ...
gantinové, možno ho užíti i za kal...
však, aby okraj takového obinadl...
kůži nepřišel, neboť by škrábal.

3. Na rány, vředy, spáleniny, ...
dává se vata, nýbrž jen mull. Vata ...
ných chloupků, jež, kdyby přišly d...
by ji zrovna jako známé chloup...
zánět by v ní vyvolaly, což nik...
(gaza), jemná, drobně nitkovaná a ...

Teprve přes mull možno dáti ...
aby bolavé místo bylo měkce ošet...
se přikládati jen na kůži neporušen...
maninám, nejsou-li spojeny s vnějším...
mknutí, podvrtnutí, pohmoždění. Při ...
úrazech obyčejně vatu napustíme ...
cím a svíravým roztokem, na př. t. ...

robnc,
žstvi, j
h je
ější do
formu
vý, loret

řechová
ých, a
ji umýti

lepiti m
ousek h
se přel
pohybi
aradrap,
rně za
neb od
ékař na

rou jsme získali z 25 gr. prys
žlutého vosku a kalafuny a 2·5
hmoty se pečlivě smíchají a tepl
husté. Aby se neslepila náplast,
do svitku stáčela, přiloží se k
třené organtin, jenž brání slepen
ním sparadrapu ke kůži se sej

* *
*

Uvedené potřeby jistě v každ
kráte dobře poslouží při menších
bude vhod, bude-li je míti hned
k větší nehodě (zlomenině, vym
ráně atd. povolán).

---

lěčně na ložε
ťkol — Ukr
nosti v chor
ocný na muč
stihuje české
moc — ho
ké nejcennějj
nejušlechtilej
oho důvodu d
ho dle možn
aha nemoci,
tupu, neobtě
větla (slunce
pacientových
zřetelný a
ný; nejlépe
zné bibliotél

zběhlé, skytají časopisy obrázkové, v
nalezne s dostatek látky dle vkusu a
Dobrou službu v tom směru, hlavně v
prostšího, vykonají starší ročníky n
dářů, jichž obsah, pestrý i vybraný z
poučuje zároveň: po zběžném přeh
ků utkví mysl pacientova nejdříve na
dotách, přejde na humoresky a po
chá bez povšimnutí i lecjaké to zrn
obratně vsunuto bývá do části záb

V případech, kde nemocný nec
rozpoložen, mnohdy může náhradu p
né předčítání, jehož užijeme hl
kde slabost ústrojí zrakového nebo
roba sama tvoří překážku v četbě
tání sedíme vždy před nemocný
— abychom pozorovati mohli výraz
chačova. S četbou přestáváme, ihned
rujeme stopy únavy v rysech nemo

em jejm

úvěru tím po

ry voliti nej

ého, ale i dl

duševního.

do rozpaků

neme hru

jako jest

ším a též

ne míti v

tklivý,

člověka

Polák

dou k

jednodu

íti mol

ch o

rodu

jest

buď vlastní chorobou neb *řadou* star
ných bojem o chléb *vezdejší.*

Ode dávna *doporučují také lék*
pohyby a výcviky *tělesné*, osobám n
ale i chorým, *za tím účelem*, aby
k ladnému celku energie těla i duše
val to již starý mudřec, pronášeje
Zdravý duch — ve zdravém t

Ve většině případů choroby chyb
tovi zajisté jak na síle tak i na zruč
k označeným cvikům, a tu sahám
lze pohodlně provésti na pokryvce
lepence, neb jiné pevné podložce.
takové hry příhodny jsou obzvláště
kteří z nedostatku ošetřovacího perso
příčiny odkázáni jsou na seb

Vykládání karet (pasians, sušá
trpělivosti, hlavolamy, hádanky, oříš
rebusy — toť vše vhodné jsou předn
dobře se tříbí vtipnost, vynalézavost
cientova, při čemž hodiny ubíhají v
neprázdnění a nepřipouštějí trudných

Také sbírání a nalepování
hlednic, vystřihování figurek

ızıo ı
n kaž
šířen
u v
uje
ško
vn
drž
em
má
v.
nus
ob
ent
eb

ku předu pokračovati: tedy na př. n
neb jednoduché háčkování ubrusů, p
vlnou, při čemž volíme vzorky prost

Pacientky chabé, slabé vůle při
spíše k druhu naznačené práce; rados
pocifují z přibývajícícho díla, tvoří
nejpřirozenější přechod k radosti a
likého zaměstnání a bývá počátkem b
málni činnosti vůbec.

U nemocných ducha čilého, s p
tými, živými vybíráme práci, která
šlení, obratnosti a vynalézavosti; u
sešlých nevolíme ke zpracování látl
hodlných objemů a rozměrů, ale dá
ozdobným, drobným výšivkám a pod

Každý člověk v nemoci, obzvlá
ho, stává se záhy nevrlým, nedůtk
ke všelikým zevním okolnostem nad
každý nemocný záhy počíná toužit
nebyl považován toliko za přítěž pro

em k
é stè
enýc
nem
a v
o c
áles
od
ožňu
h i
znat

. té
ědo
řsk
udi
třo
smí

kdy smí nemocný návštěvy přijíma

Lékař nemůže státi a seděti nemocného, aby je odmítal, jak by bylo nutno. — Často se také stává, pacienta ve stavu zcela uspokojiv nejbližší návštěvě pozoruje, že ne kojen, pobouřen, a celkový jeho stav Příčinu vypátrá záhy; různé tetič jiné „milé“ návštěvy nemocného r dily.

Nejhorší jsou tací návštěvníci, připravenou celou zásobu poučných byl právě takhle nemocen a zemřel takhle to počalo a má, chudák, pam a mn. j.

Nemocný procifuje vše mnohe chtí přímo po každém útěšlivém telnou chorobou strádající ubožák dostí každého slůvka naděje a tudíž naznačené povídání skutečný zujícím vážně celkový stav ...

aší, aby p
si vliv n

bedlivě
ědoměji -
příliš da
kynů lék
bu, kaž
ího sous
život a
arštější,
ji svojí
taře hlú
ců.
věk ne
ě vidí
mu v

chyb

vyhnutelným, osudným.

To znají lékaři ode dávna.
v kterémsi jednom cizím lékař
bokomyslnou větu: „Příznaky ne
divočejší jsou jako křik dítěte, kte
nejnebezpečnější jsou p
se nejméně projevují.“

Příkladů několik pravdu naš

Známe záněty ledvin, kter
a neprojevují se příznaky zvlá
Lékař vyšetřiv moč nemocného,
částky, jež ho hned poučí o veln
věcí. Poučí nemocného o vážn
co možná šetrně a poskytne mu
krmech a nápojích, které má p
se varovati. Při vhodné takové ži
choroba postupovati mírně, zastav
se vyléčiti. Nemocný však nesh
žádných závažných příznaků, neu
při své kořeněné, těžké stravě, ne

---

*) Na neštěstí bývaji mezi za

lazně ...
ným třením) č
způsob života
al co nejvíce a
ři neporušeném
eho, co jakkoli s
e a dovoluje dl
ia ušlechtilých (
šiti se ze záře sl
práce duševní (c
k podceňuje vážn
překvapen dalším
estnými záchvaty,
btížemi od měchýř

).

že nejnebezpečnějš
ně projevují.

vyznačují se tím při

pije 1ožkos plnými doušky. Bohužel jsou t
vánky, jež právě nejvíce vysilují a jichž by
varovati co nejbedlivěji. Celé noci prohýří v
ských pitkách s přáteli, nechuť k jídlu do
hraditi vydatnými doušky domněle sílících ná
hových, o nichž je lékařům dávno známo,
lépe upravují půdu tuberkulose. Zamiluje se
chází ukojení, čímž životní síly nové nalézaj
kterými unikají takořka nepozorovaně. Chor
horší; počne se mluviti o kataru, až náhlé
krve k poznání choroby a k lékaři přivedc
dého hýřila. Na štěstí i tu ještě mnoho lze
nouti novými prostředky léčivými. A ztrace
ještě . . .

Uvedené případy dostačí, aby vysvitlo,
né příznaky nemoci jsou nejnebezpečnější, j
při nich rady lékařovy bývají rády přesleo
nebo záhy se na ně zapomíná, byť to byl
nejvýmluvnější.

* * *

odiním,
ajícím žít

tupu k jed
ýmluvnějšík
ody, jež hl
ím k znalci
léčí, je-li ne
ýjimky — býv
říznaků, jež k
ak zdravý ráz,
ení, jež postaven
h jsou takové,
est. Nemůže-l
ředí, a porucha t
najde. Lékař vyšet
nen a příslušnou o
čný kašel, bolest
otřásání všeho těl

v j—--

o nespavost a krvácení.

šťáva, bez níž není život možný
roto unikající krev znamená ubíhaj
ykrvácení“ má v nejširších kruzícl
ný zvuk. Časté sebevraždy a vra
nesmírném dosahu větších ztrát
sudné následky krvácení po záva
h. Řine-li nemocnému delší dobu
eb z otvoru těla některého), poděs
alo krve sebe méně. A hned hled
ných osob. Je to velmi výmluvn
hého zlatou žilou stiženého přivec
ač již léta trpí; nejednoho tak
cení pohne, aby konsultoval léka
činu v chorobě jaterní. Mnohou že
pravém slova smyslu ženou k
příčinu v chorobě operaci vy
e krvácení vskutku nejméně z
případů výmluvným lékařem, pr
přirozený úkaz ženského život
bylo mně vždy podivno, proč jes
ávaným příznakem že u někte

rléva ici neż
m, o němi
ltím, trpí bo
ěkd y nechu
fiur n, k ně
n vých (u
ylal, sulfon
h pnon, na
o nal, isop
to poruc
ž tolik
ýmluvnér
enž dop
správnéı
idlech,
vové c
v atd.
bez I

ostatny
, nejv
- Učen
ezi lids
ni orga
ko otr
krve.
ou cho
horečna
íčinné.
nusíme
ějaké hl
horobně
při ho
ka) a
řivku (
adě je

ný důkaz, že lékař má býti v
e.*)

-li přece však pojednati o oš
natých, činíme tak proto, aby
podklad a oporu, jak si počínati
i j d e. — Uplyne totiž mnohd
, ale i ve městech, zvláště v d
h epidemií, valně času, nežli léka
se může dostaviti. Proto zajis
lik rad, jež přizpůsobeny jsou n
inám stavu horečnatého, a které
ohou uškoditi.

ovyklejšími příčinami horeč
věku dětském, jsou: zácpa, zkaž
né záněty krční, katary nosní, průj
zápal plic neb počátek jiné chor
nfekční). — Jelikož rozpoznání a

rmální teplota, kterouž shledáváme
7° C; na stupnici teploměrů bývá v
čarou. — Při měření vložíme teplom
uťový musí státi pod 37°, kuličkou rtuť
ného, jenž ruku přimkne těsně k tělu;
kazuje asi za 10 min. správnou teplotu
v jámě podpažní ...

í (tak při střevním t
nách, spále a pod.).

kladů studených u
nám jedná o snížení
postupujícího hnisání
bklady studené js
íme, tak že obklady n
Priesznitzových
ti teplotu, oživiti přítok
kčiti různé výpotky. Ob
li zahřívající) jsou stu
na chorobném místě 2
řátí).

ady na hlavu studené
překrvení blan mozkový

ady na krk při zánětech
, záškrt) užívají se z p
horoby volíme formu obk
teplých.

nývání celého těla hrub
třecími rukavicemi i holou
svým ochlazujícím i osv
nejrůznějších stavech ho

ijí nejvíce do očí vyrážky jsou postihly viditelné části těla. obl provázeny jsou nějakým obtížným svěděním, nebo změnou barvy pl rečkou. Proto lidé znepokojí se když něco takového postřehnou na tech. Nevědí si však rady, co činit nežli zavolaný lékař se dostaví. tom záleží osud nemocného a často okolí, jak se zachová ten, komu j hodovati o tom.

Vyrážka zove se množství po těl ložisek v kůži, jež zoveme výkvětk ce). Všecky dohromady slují vyrážk (cizími slovy vědeckými erupce čili e ohledu na to, je-li jich jen několik množství, že až spolu splývají, jsou-li nad okolní kůži vyčnívající pupence, vyplněné vodnatým mokem nebo hnisem či vřídky dokonce — bez ohledu na to, jakoby špendlíkem bodl, či velké jako ... na to, jsou-li

emocnenu.
rozhodne
za. Jeť řad
y neduhy
správno,
ožními
nu druhu
jich zvláš
matka,
objevil,

olik hla
i, nepo
é rodin
chorob,
utinam
é prud
Příčin
z jiné
ého př
obyče

bo byl-li pochod tak prudký a
pomoci, zmírá nejeden nemocn
ázky, které spadají do činnost
chto těžkých stavech jistě ni
i se bez lékaře. Nám tu běží
v prvních počátcích choroby.
tedy nemocný první přízna
erou předcházela zmalátnělos
k jídlu, nechť ulehne. K oš
a osoba se přidělí, nejlépe
ýká se s nikým z rodiny. P
eží, buď úplně oddělen, nepř
bory, knihy, peřiny a vše,
ká a čeho se dotýká, služ
jinému. Matka ošetřující nen
ostatní vařiti a nestýkej
ž věnuj se docela nemocné
docela oddělena od nemoc
ť zůstanou doma, nejdou
k nerozhodl. Je-li možno,
i docela zdrávy, k příbu

lále rozhodne, dítě zemřelo n
lné líhoviny, ani dráždidla. Na
de mnohého do potu, potem
hé jedy, nejedna nemoc obrac
ickým) v uzdravení — nemů
nemocnému; ovšem není-li n
o večer, protože nemocný 1
íno je vůbec dětem zakázáno, r
oňak, rum a podobné lihoviny,
aje dávají.
prostá opatření vystačí pro p
lékař, objevila-li se v rodině
dká osutina.

*   *
*

těchto vyrážek vyskytují se č
kové. Nová doba přivedla v už
bolestem a jiným nepříjemným
ky, jež sice horečku snižují,
í ale způsobují všelijaké příznak

vině.

* * *

Z ostatních vyrážek vleklé, dlouho tr
lupénka, rozmanité lišeje, svědící
l (favus), licheny (několik druhů) a jin
dují ošetření lékařova, nejsou tak pru
é, jako horečné osutiny a vyrážky léko
tu o nich pojednávati, protože něl
n vyčkáváním příchodu lékařova nei
kaziti.

to zasluhuje pro svou nesmírnou roz
i mnohotvárné vyrážky při ní se o
pro svou nakažlivost zmínky příj
Počavši prvotním vředem (t. zv. t
vyvinul na poraněném místě, kde
l, vede po několika nedělích k
jako růžové skvrny po celém těl
lším průběhu rozmanité vyrážky

hrtanu, průdušnice i průduš
nervy přenášejí podráždění z
ke zvláštnímu nervovému ústř
še), odkud vychází jaksi rozka
, které vyvolají mohutný po
troj hrtanový prudce se rozev
zen jest zvláštními, známými

jest do jisté míry zjevem p
anným; tu účelem jeho jes
ice hořejších dýchadel všechn
odlivě mohou působiti na dýc
nnou tkáň plicní zvláště.
n ochranným kašlem jest na př.
měť (obyčejně sousto pokrmu
zbudí podrážděním citlivých n
ratným (reflektorickým) pochod
ašel — a cizí, zbloudilé tělí
do úst.
k citlivost bdělého strážce, jak
něných případech, nějakým

—15. den jest osoba úplně zc
u naznačeného kašle usuzu
období choroby. Je-li kaše
k že nemocnému i ve spánk
est to první období; je-li kaše
chrchle), lze souditi, že ka
bí druhé a chýlí se k uzdrave

však prudký katar průdušek
ravením; kašel bývá namáhavý,
ánu), hlen šedavý vazký, —
tar počasný (chronický
to hlavně věku pokročilejšího
e trvati různě dlouho; není-li za
ojiti; obyčejně však zůstane údě
do sklonku života.

nné příznaky plicních katarů
ékař různými léky utišujícími (
ychrchlávání podporujícími. S
bývá pití některých minerálníc
me vhodně s teplým mlékem
centka, Krondorfka, Kysibelka).

ý, chraplavý, tak zv. štěkav
uje prudkému katarhu hr

nez včasná p

nikterak nevin
ékařským uch
obávanou cho
i této hrozné
ıptí a kašle ;
ı (jako štěko
se ony osu
difteriti
ısvit hrtanov
ý název). I
záchvatech
a to pon
ouhého pr
ı).
stějším i
při záp

Dle rázu naznačeného kašle
bronchitidách období choroby. Je-li
a častý, tak že nemocnému i ve
pravíme, že jest to první období; je-li
(objevují se chrchle), lze souditi,
chází v období druhé a chýlí se k u

Někdy však prudký katar prů
úplným pozdravením; kašel bývá nam
(zvláště k ránu), hlen šedavý vazk
přešla v katar počasný (chro
lý), chorobu to hlavně věku pokro
to katar může trvati různě dlouho; n
může se vyhojiti; obyčejně však zůs
mocného až do sklonku života.

Nepříjemné příznaky plicních
šek) mírní lékař různými léky utišu
ckými) a vychrchlávání podporující
také někdy bývá pití některých m
jež směšujeme vhodně s teplým
čovická, Vincentka, Krondorfka, Kys

3. Krátký, chraplavý, tak zv
šel nasvědčuje prudl
nejb

lané dva pro
všem pomůcky
než včasná

nikterak nev
lékařským u
obávanou c
i této hroz
aptí a kašl
u (jako št
se ony o
difteri
ůsvit hrta
ý název)
záchvat
a to p
ouhého
1).
stějším
při zá

a bývá velmi vážky (lpí na
můžeme tvrditi: **krátký**, *bole*
se rysy nemocného *bolně*
bývá provázen *sténáním*
hlavně při zánětu plic (i

5. Nejsmutnější úlohu hraj
která jest z nejkrutějších ran, ji
jsou to **souchotiny** čili **tub**
Tuberkulosa jeví se hlavně jako
onemocnění, které povstalo vni
činky) tuberkulosního do plic, v
četná ložiska, uzlíky tuberkulos
dávají a hnisání ve tkani plicn

Hlavní známky tuberkulosy
šení teploty tělesné hlavně na v
bolesti na prsou a pod lopatkar
chutenství, celková zmalátnělost,
hubnutí. Dalším, opovídajícím, zlo
jest **kašel**. Každý zná ze zkuš
jakým jest v pravdě **kašel**
řů: chorobu od samého počát

obor, př
ozedma
trapné c
nemoci n
lkých plic
udovité.
dech nási
y. Rozed
n průduš
e zanese
bublinka

mocní (
) často
vod bol
ter.

*

ochraptí, učiní dobře, nevycházejí-li
hlavně je-li kašel spojen s horečko
kách (se svolením lékařovým!) n
vůbec vždy! — dýchati toliko nosem
přiloženým šátkem.

Při kašli krvavém je nut
ný tiše ležel, nemluvil, žádných hork
a nepil, líhovin nepožíval. V příčině
se až do příchodu lékařova k stude
na prsa; nemocnému dáváme polyk
stého ledu, zmrzlinu, chladivé nápoj
nádu).

Hlavní směr a podrobnosti léčen
kých případech vždy toliko lékař, kter
posouditi, čeho třeba dle případu a
i dle osobní povahy nemocného.

---

ku (zvláště k
křeč k be

křečí vše
če velmi čas
se obecně o
emž příčina
(ujímání, t
élu přimknu
suché te
ivot i žalu
aj.
brzká po
li při zán
o nemoci
nito znám
čin (zúžen
y močové)
ní při
...

trného (při křiku). Jindy však vznikaj
ze vlivem určité příčiny; nejča
vá horečka a nemoci žaludku (koliky,
dmutý břich).

U dětí vůbec každá náhle vznikající
že býti provázena povšechnými křečemi
kají tím snadněji, čím jest dítě mladší;
o tak zv. křečích horečkových
neštovicích, zápalu plic a pod.). V
sících může býti u dětí příčinou křečí
močení, jež bývá podmíněno před
(fimosou; ústí předkožky bývá súž
nelze ji před žalud stáhnouti); neb pís
vým; v těchto případech dítě před vym
vymočení silně křičí, ale ihned se uklid
se vymočí.

Též jest nepochybno, že nahodilý
křečí může býti duševní pohnut
nervů (při řezání zubů) a pod.

V některých nemocích téměř všech
zachváceny bývají křečemi, jež trvají j
rychle za sebou se střídají, tak že údy
postižené sebou škubou (křeče šku
častější, sta a sta roků již

m chraňme ner
proto pokládán
případně na pok
lavu mírně po
obyčejně zafaty
ak záchvat n
dno mohli byc
. Po uleven
těžká pustá
vody, načež
né klidně vy
noci osvědčil
ých sloučen
šem užívati
e nedoporuč
y spoustu p
y vykřičené
námější, nejr

připa
k ústům si přiložiti, neudovede se pokřiž

Posunčina vyskytuje se častěji u
u chlapců u věku 8—14 let. Vyvin
z leknutí, z hostce kloubního (revma)
po zánětu plic, tyfu a osutinách; sdru
s chudokrevností, u dětí z nervosn
pod.

Při velkém nepokoji a zmítání
musí ležeti nemocný na lůžku s vyšš
postranicemi, aby snad pádem na zem

Trvání nemoci jest někdy krátk
prodlouží se na měsíce; k chorobě b
včas povolán lékař.

Mozkové křeče mohou se v
při prudkých, tak i vleklých nemocech
(plen) jeho. Nutno vytknouti, že o
mozková nepočínají téměř
mo záchvatem křečovým; v
u děcka do té doby úplně zdravéh
rázem, a není-li i po vymizení zác
jiných příznaků se strany mozku (z

případech j
děpodobně:
projímadla
ois léků,
se aspoň
nutí, nesp
omoci léka
— léčba (

ontraktura š
rozlišení ri
ného v pr
sti hlavy, p
pohybu
ulost šije,
nemoc, z
a.

pokrm tlakem svalstva žaludečního k vra
lorus, ústí žaludku) a odtud do prvé č
(dvanáctníku). Někdy stáhne se žaludek
mocně a obsah jeho vyprazdňuje se
více méně rychlé vyprazdňování obsah
ného ústy ven nazýváme **zvracení**
vením.

Hmoty vydávené obsahují tedy to,
právě obsah žaludeční: pokrmy napolo s
i nestrávené, hlen, žluč, krev a j. —

**Proto jest vždy důležito,
až do příchodu lékařova obs
vený, jakožto cennou pomůcku
ko k rozpoznání stávající ne**

Vzniká-li dávení jen z **přecpá**
pokrmem nebo nápojem, jest zjevem si
ným, ale chvilkovým, zdraví valně nep

Jindy však jest zvracení častěji se
zjevem chorobným, jehož **příč**
býti velmi rozmanité.

Děti — čím jsou mladší — tím
cejí, nežli dospělí. V prvních 2 až

né vrhnutí v těhotenství (hlavně z
se tím, že těhotná žena snídá na lů
vůbec pokrmy chladnější, v přestáv
lých částkách a soustech.

I tehdy, jakož platí pro ostatní
vyhoví pro první pomoc — po dom
lépe úplný klid (v posteli), studen
žaludek (život), polykání kousků či
lulky ledové), zmrzlina a pod.

V naznačených bodech nejsou
vyjmenovány všechny příčiny, které
dávení, nýbrž podán jen pouhý ná
příčina vybavující pocházeti může.
kého přehledu toho vysvítá, jak pov
předzvěstí i průvodčím může býti
tedy nutno lékaře povolati k přin
dalšímu, jež nebývá vždy právě nejlh
nejsnazším.

Nemocný pak vůbec povšechn
má úzkostlivě všeho škodlivého, o
zkušenosti přesvědčen, že jeho zdrav

cenu léčivou různé lázně, zábaly a
Připomínáme jen nejrozmanitější sta
bolestivé v orgánech močových, kdy
nádobě s horkou vodou neb odvarem
bylin (heřmánku a pod.).

Náhledy různí se dosud v lidové
zvaném „zarážení potu"; zdá s
rušení činnosti žlaz potních nemá tolik
se o „zaraženém potu" soudívá. Za
asi, jako častěji, příčina a účin
tělo naše následky přerušeného vy
tak osudny, jako spíše příčiny, jež p
šenou činnost potní.

Při nadbytném vyměšování pot
ště vyznačují se některé nemoci ho
plic, rheumatismus klou
šíjné, noční poty souchotin
slouží omývání chladnou vodou, s
octa neb šťávy citronové. K rozsáh
(obzvláště se studenou vodou!) nep

hod.) jednu stolici. U zácpě ...
děje-li se kálení v přestávkác...
opovídá-li se při tom podobné zác...
mi obtížemi, ano i známkami c...

Obtíže takové jsou: tlak a ...
mutosti v životě, zvláště po jídl...
lení žáhy, ano i bolesti hlavy...
obecná ochablost.

Je-li zácpa jediným a hlav...
robným, mluvíme o tak zv. zá...
Mimo to však vyskytuje se z...
a dočasný příznak při mnoha h...
ných chorobách, na př. mozko...
srdečních, ledvinových. ...
zena horečkou, povšechnou sla...
vy, a trvá-li takový stav někol...
o tyfus (hlavničku). Při su...
stečné neprůchodnosti jeho, na ...
dává se také zhusta tvrdošijn...
průjmy.

U dětí bývá nezřídka z...

